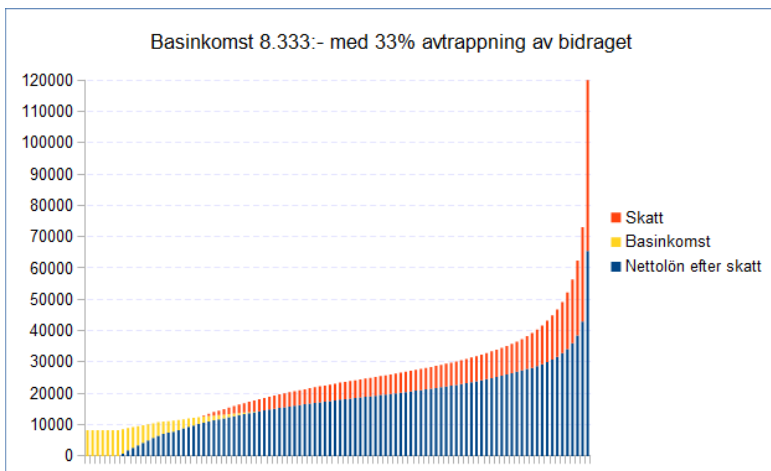

BASINKOMST

ETT KONKRET OCH GENOMRÄKNAT FÖRSLAG

CHRISTIAN ENGSTRÖM
2016

Vi har redan basinkomst i Sverige idag

Garanterad basinkomst — eller medborgarlön, eller negativ inkomstskatt — är en alltigenom realistisk möjlighet. Jag tänker presentera en skiss på hur ett basinkomstsystem kan se ut, hur man räknar på vad det kostar, och hur det kan finansieras. Det visar sig vara fullt möjligt. Det är egentligen inte det minsta förvånande.

När kärpartiet Piratstudenterna ställde upp i kårvalet i Uppsala 2008, var ett av deras krav att det skulle serveras rom i baren på alla studentnationer. Det är ju ett rimligt krav för pirater. Men det intressanta var argumentet som de använde: "Vi vet att det här är genomförbart, eftersom det redan idag serveras rom i baren på alla studentnationer".

Precis så är det med basinkomst. I praktiken har vi redan garanterad basinkomst i Sverige. Ingen i Sverige svälter ihjäl, och det är ovanligt att någon sover ute av rent ekonomiska skäl.

Försäkringskassan betalar för den som uppfyller kraven för sjukskrivning. Arbetsförmedlingens olika bidrag för den som uppfyller kraven för a-kassa. Och i sista hand det kommunala försörjningsstödet (som tidigare hette socialbidrag). Till skillnad från hur det var för några hundra år sedan svälter ingen ihjäl.

Vi avsätter alltså redan idag de reala resurser som behövs för att alla ska klara sig. I den bemärkelsen har vi redan infört basinkomst.

Men för den som har hamnat utanför arbetsmarknaden och är i behov av stöd, är resan genom de olika bidragssystemens labyrinter ofta en Kafka-liknande mardröm av godtycke, osäkerhet och orimlig byråkrati. Det skapar otrygghet och lidande för de drabbade individerna, men också stora kostnader för samhället.

Så frågan är: Skulle vi kunna lösa det här på ett enklare, rakare sätt än vi gör idag? Det visar sig att svaret på den frågan är ja.

Jag tänker presentera ett system för basinkomst, räkna igenom vad det skulle kosta, och visa hur det kan finansieras.

Den bärande tanken bakom förslaget är två rimlighetskalkyler: en ekonomisk och en politisk.

Den ekonomiska rimlighetskalkylen är för att se till att det blir ett förslag som går att finansiera på ett realistiskt sätt. Hela statens budget är på 890 miljarder, så alla basinkomstförslag som kostar 1000 miljarder (eller liknande) går bort direkt. Basinkomsten måste vara fullt ut finansierad.

Den politiska rimlighetskalkylen är för se till att det blir ett förslag som det går att argumentera för politiskt, och som inte skapar stora grupper förlorare, i synnerhet inte bland dem som redan idag har det svårt på olika sätt. Det går inte utan vidare sänka förmånerna till gamla eller sjuka, eller göra försämringar för barnfamiljerna. Förslaget till basinkomst måste vara utformat så att det inte får sådana effekter. Annars är det politiskt stendött, och inte ens värt att diskutera när syftet är att komma fram till något som faktiskt kan bli verklighet.

Förslaget till basinkomst innebär att alla i yrkesaktiv ålder är garanterade 8.333 kronor i månaden (100.000 per

år) om de bor i Sverige och inte har några andra inkomster. Börjar de få inkomster trappas basinkomsten ner, men inte med 100% procent som i dagens olika system. Det gör att det alltid lönar sig att jobba, men att alla som inte har jobb ändå får så att de klarar sig.

Kostnaden för att införa basinkomst enligt den här modellen skulle vara 132 miljarder per år.

92 miljarder av finansieringen kommer i förslaget från att lägga ner de system som basinkomsten ersätter helt: Arbetsförmedlingen 64 miljarder, studiemedlen 17 miljarder och det kommunala försörjningsstödet ("socialhjälp") 11 miljarder.

Ytterligare 50 miljarder i finansiering kommer från att (åter-)införa enhetlig moms, det vill säga ta bort momsrabatterna för de branscher som idag bara betalar 12% eller 6% (bland annat mat och viss kulturell verksamhet). Därmed har vi 142 miljarder i finansiering, vilket är 10 miljarder mer än tillräckligt.

Jämfört med dagens lapptäcke av sociala skyddsnät skulle basinkomst garantera en rättvis och värdig behandling av alla som är i behov av samhällets stöd, i ett enkelt och begripligt system med minimala administrationskostnader för byråkrati. Och till skillnad från dagens försörjningsstöd är basinkomsten inte en bidragsfälla, eftersom det alltid lönar sig att jobba för den som kan.

Politikerna kan inte lösa arbetslösheten

"400.000 nya jobb" utlovade Centerpartiets dåvarande

partiledare Thorbjörn Fälldin inför riksdagsvalet 1976. Det är 40 år sedan, och han vann det valet. Men inte dök det upp några 400.000 jobb som löste problemet med arbetslösheten.

I varje valrörelse sedan dess har olika politiker från olika partier upprepat vallöftet om att skapa massor med nya jobb. Det är i och för sig inget fel med det. Det faktum att det inte finns jobb åt alla som vill ha och behöver det är ett av de största samhällsproblemen, både i Sverige och de flesta andra länder. Så det är rimligt att politikerna pratar om det.

Men sanningen är att det inte finns så mycket som politikerna kan göra för att skapa jobb, i synnerhet inte på kort sikt. Hade det funnits det hade de redan gjort det. De har haft åtminstone 40 år på sig, men drömmen om att det plötsligt skulle skapas hundratusentals jobb är fortfarande lika aktuell — och lika avlägsen — som den var på Fälldins tid. Vi har 370.000 öppet arbetslösa idag. Under överskådlig framtid kommer vi fortsätta ha många hundratusen människor i yrkesaktiv ålder som inte kan försörja sig på egna inkomster, vad politikerna än hittar på.

Mot den bakgrunden måste vi ta upp diskussionen om garanterad villkorslös basinkomst för alla som inte kan försörja sig på annat sätt. För det är mycket troligt att problemet med arbetslösheten kommer att öka snarare än minska.

Datorerna blir allt mer fantastiska för varje dag som går, och tar över fler och fler arbetsuppgifter. Även jobb som hittills har räknats som kvalificerade börjar försvinna.

Att den tekniska utvecklingen går framåt är förstås bra. Att det går åt mindre mänskligt arbete för att skapa den ekonomiska basen för välstånd är i grunden någonting positivt. Men vad händer med samhället och

arbetsmarknaden om allt fler jobb försvinner, utan att nödvändigtvis ersättas med lika många nya, i vart fall inte på kort eller medellång sikt?

Självklart ska politikerna fortsätta fundera på vad de kan göra för att det på sikt ska skapas fler jobb i ekonomin. Men alldeles oavsett det, måste de ta ansvar för de hundratusentals människor som står utan arbete idag, och som i många fall kommer fortsätta stå utanför arbetsmarknaden under överskådlig framtid. Det går inte att smita undan det ansvaret genom att hänvisa till att det egna partiets förslag till ekonomisk politik är så mirakulöst bra att arbetslösheten kommer försvinna genom ett trollslag.

Arbetslösheten är faktiskt inte de arbetslösas fel. Det blir inte fler jobb i ekonomin bara för att vi ställer upp fler krav på de arbetslösa, eller tvingar dem att gå runt med en ständig oro för framtiden. Så är det tyvärr idag. Det bör vi ändra på.

Diskussionen om garanterad basinkomst är ett försök att hitta sätt att förbättra det sociala skyddsnät vi redan har för att göra det rättvisare, robustare och mindre byråkratiskt att administrera. Självklart måste varje förändring vara ordentligt genomtänkt och genomräknad innan vi inför den. Men det finns inget skäl alls att tro att det skulle vara omöjligt att hitta genomförbara reformer som går i riktning mot garanterad basinkomst för alla i yrkesaktiv ålder.

Ingen svälter ihjäl i Sverige idag, så vi avsätter redan de resurser som behövs för att alla ska överleva, även om vi gör det på ett enormt komplicerat och byråkratiskt sätt. Därför går det inte att avfärda idén med att den skulle vara omöjlig.

Om vi kan förenkla samhällets skyddsnät innebär det flera fördelar. Det blir robustare och finmaskigare, eftersom

ingen behöver riskera att hamna utanför av byråkratiska skäl. Det skapar större trygghet för alla som är eller kan komma att bli i behov av hjälp, att veta vad som gäller och inte vara utelämnade till enskilda byråkraters subjektiva bedömningar. Då kan den som är i behov av samhällets stöd känna att den blir bemött med värdighet och respekt, vilket tyvärr ofta inte är fallet idag.

Kan vi förenkla kan vi spara många skattemiljarder i minskad byråkrati, samtidigt som medborgarna får ett robustare, rättvisare och mycket mindre destruktivt system än vi har idag.

Idag, med en arbetslöshet på 7%, är det här en angelägen reform. Det är hundratusentals människor därute som mår dåligt av otryggheten och ofriheten de utsätts för, och byråkratin för att hantera dagens system kostar stora pengar.

Men om automatiseringen gör att arbetslösheten kommer öka ännu mer i framtiden, då är det här en helt nödvändig reform. Ju större del av befolkningen som hamnar utanför den ordinarie arbetsmarknaden, desto orimligare blir det att hantera problemet på dagens byråkratiska och delvis godtyckliga sätt.

Ingen kan säga säkert att automatiseringen verkligen kommer leda till att fler blir utan jobb i framtiden. Men ingen kan heller säga säkert att det inte kommer bli så. Vi vet inte, helt enkelt, så vi behöver ha båda scenarierna i åtanke.

Med ett robust basinkomstsystem ökar vi Sveriges chanser att möta framtiden på ett bra sätt, oavsett hur den framtiden kommer att gestalta sig. Att inte ta tag i problemet nu, innan det eventuellt har blivit ännu större, är bara oansvarigt.

Dagens trygghetssystem för arbetslösa är för otrygga och för byråkratiska

Vi har redan ett antal olika trygghetssystem i Sverige idag för dem som av ena eller andra skälet inte har jobb och kan försörja sig själva. De här trygghetssystemen klarar av att uppnå det allra mest grundläggande målet, att se till att ingen faktiskt svälter ihjäl. Men de misslyckas med att uppnå nästa nivå av mål, att garantera att alla kan känna sig trygga och få leva ett liv med värdighet.

Arbetsförmedlingen förmedlar inga arbeten

Det fanns en tid när [Arbetsförmedlingen](#) levde upp till sitt namn och faktiskt förmedlade arbeten. Men det är länge sedan nu. Idag finns internet, och det är där de jobb som finns hittar någon som kan ta dem. Inte ens Arbetsförmedlingen själva påstår något annat.

Arbetsförmedlingen sysslar istället med att dels betala ut arbetslöshetsersättningar, dels att sysselsätta de arbetslösa med olika kurser och aktiviteter, som de arbetslösa inte kan tacka nej till om de vill fortsätta få ersättning.

Någon skrev i [en kommentar](#) i Facebook-gruppen "Medborgarlön istället för arbetslinjen":

Går på a-kassa nu för första gången [...]

Den byråkratiska processen är extremt krånglig och det tar både tid och energi. Syftet i huvudsak med a-kasssystemet är inte att ge mig trygghet i min omställning utan att påminna mig om att jag ska bryta arbetslösheten till varje pris, oavsett typ av arbete, ort eller anställningsgrad - utan hänsyn till min privata

livssfär. Dessutom får man aldrig 80% utav sin tidigare månadslön då man max kan få utbetalning för 20 dagar åt gången.

Skulle jag börja arbeta deltid eller påbörja en utbildning så blir det ännu mer byråkrati. Hela systemet är en trubbig fyrkant som hetsar folk att ta ett skitjobb de lämnar inom ett år, istället för att ge mer tid att finna något som passar bättre även på sikt. Det finns ju en anledning till varför ersättningen trappas ned under ersättningsperioden, trots att det finns studier som visar att det inte minskar arbetslösheten på något sätt.

Arbetsförmedlingen försörjer ett antal hundratusen människor, och det är förstås bra. Även den som inte arbetar behöver faktiskt äta (trots att det finns en populär slogan som påstår motsatsen). Arbetsförmedlingens olika bidrag är en helt central del av samhällets trygghetssystem. Utan det skulle det skulle enda alternativet vara att gå till socialen och be om försörjningsstöd för alla som blir av med jobbet.

Men Arbetsförmedlingen nöjer sig inte med att bara betala ut pengarna som folk behöver, tvärtom. Det är en otroligt byråkratisk hantering, med stora inslag av tvång mot de arbetslösa. "Gör si, gör så, gå på den här obligatoriska aktiviteten fastän varken du eller jag tror det kommer leda till att du får något jobb."

Till vilken nytta då? De allra flesta som är arbetslösa är inte utan jobb för att de vill vara det, utan för att det helt enkelt finns många fler arbetssökande än det finns lediga jobb. Även om alla arbetssökande tvingas gå ytterligare en kurs i hur man skriver ett snyggt CV, dyker det inte upp 370.000 nya jobb i ekonomin för det. Vilken individ det än blir som skriver den bästa ansökan och får ett visst jobb, blir det

någon annan individ som inte fick det, men som ändå behöver äta och betala hyran.

Hur många krav Arbetsförmedlingen än ställer på de enskilda arbetslösa, blir det inte fler jobb i ekonomin. Den enda effekten av Arbetsförmedlingens byråkrati är att människor blir nedbrutna och känner sig otrygga.

Det här är bara destruktivt. Och ännu värre är det med nästa lager i det sociala skyddsnätet: försörjningsstödet.

Försörjningsstöd (socialbidrag) är bidragsfällans käftar

Det kommunala försörjningsstödet, som förr kallades för socialbidrag, är det yttersta skyddsnätet i samhällets trygghetssystem. Enligt socialtjänstlagen har den som inte själv kan tillgodose sina behov rätt till försörjningsstöd för att komma upp i en "skälig levnadsnivå".

Det låter ju bra på pappret. Men i verkligheten är det en enormt kränkande process som den som är hänvisad till försörjningsstöd måste gå igenom.

Det räcker inte med att man är helt utblottad och inte har en krona på banken. Man får inte ens äga saker i hemmet mer än det absolut nödvändigaste. Allt annat måste man sälja innan man kan få försörjningsstöd.

Socialassistenterna gör regelbundet hembesök hos människor som får eller ska få försörjningsstöd, för att kontrollera att det inte finns något mer som går att sälja. När stödet väl betalas ut kan socialtjänsten kräva att få se precis hur varje krona har använts för att fortsätta betala ut stödet. Och skulle bidragstagaren till äventyrs lyckas tjäna några tusenlappar på egen hand, då sänks försörjningsstödet omedelbart med lika mycket, så att det

blir exakt noll kronor extra i plånboken.

Ta till exempel en kille som inte har lyckats få något fast jobb, men som har en gammal bil och lite verktyg, som gör att han oftast lyckas hanka sig fram på smärre hantverksjobb och liknande. Men så kommer det en eller ett par dåliga månader, och han behöver vända sig till socialen för att klara mat och hyra.

Det första han i så fall måste göra för att kunna få försörjningsstöd är att avregistrera den enskilda firman, och sälja den gamla bilen och verktygen till det pris han kan få. I ett enda slag har han hamnat milsvitt mycket längre från arbetsmarknaden än han någonsin har varit innan. Nu kan han inte längre tacka ja till några jobb, eftersom ett av kraven för att han skulle få försörjningsstöd ett par månader var att han gjorde sig av med de få tillgångar han hade på arbetsmarknaden. Och skulle han trots det lyckas tjäna lite grand pengar, får han inte behålla något alls om han inte tjänat tillräcklig för att helt klara sig utan försörjningsstöd.

Med basinkomst skulle den här tänkta killen inte behöva bli utslagen från arbetsmarknaden bara för att han behövde hjälp ett par månader. Då får han behålla sin bil och sina verktyg, och kan fortsätta ta jobb när de dyker upp. De månader som han inte tjänar tillräckligt på egen hand får han en utbetalning av staten så att han ändå klarar sig. De månader han lyckas dra in så mycket att han kan försörja sig själv får han inget bidrag, utan betalar skatt som alla andra. Och vare sig han betalar skatt eller får ut bidrag slipper han den kränkande upplevelsen att ha en socialassistent som lägger sig i varje detalj i hur han spenderar sina pengar.

Alla har rätt till försörjningsstöd och en skälig levnadsnivå enligt socialtjänstlagen. Men i praktiken är priset som den enskilde får betala att se sitt ekonomiska liv krossat, och

sin personliga frihet förverkad av socialtjänsten. När man har gjort allt man behöver göra för att få försörjningsstöd en gång, då har man blivit tvingad av reglerna att försätta sig i en situation där det är mycket större risk att man kommer behöva få försörjningsstöd igen.

Det här är destruktivt och dyrt för samhället. Om målet är att så få som möjligt ska vara tvingade att leva på bidrag, då är det vansinne att kravet för att få samhällets stöd är att försätta sig i ännu djupare utanförskap, ännu längre från arbetsmarknaden.

Försörjningsstödet fyller en viktig funktion i dagens mosaik av bidragssystem, eftersom det är det yttersta skyddet som förhindrar att människor faktiskt svälter ihjäl. Men samtidigt är försörjningsstödet bidragsfällans käftar med sylvassa tänder, som tuggar sönder de människor som måste vända sig till socialkontoret för att få hjälp att klara sig.

Både a-kassan och försörjningsstödet är utformade så att de bryter ner människor istället för att bara hjälpa dem. Dels är det inhumant mot individerna som drabbas direkt. Men det är också rent destruktivt ur samhällets synvinkel. Det blir inte fler jobb av att människor går runt med en klump av oro i magen.

Att våra trygghetssystem gör människor trasigare är inte ens lönsamt för samhället. Det är bara dumt.

Med basinkomst löser vi det problemet. Det ser jag som det främsta motivet för reformen.

Förslag till basinkomst: 8.333 kronor i månaden skattefritt

Hur ska ett system för garanterad basinkomst se ut? Det finns många olika förslag till basinkomstsystem, och de kan skilja sig åt ganska radikalt. Det är bra. Vi behöver en kreativ och bred diskussion om basinkomst, så det är bra att det dyker upp olika förslag som kan ge olika infallsvinklar.

Jag tänker presentera ett förslag som kan sammanfattas:

- 8.333:- per månad
- till alla i åldern 19-64 år
- som bor i Sverige
- och inte har andra inkomster.

Vi börjar med den första punkten.

8.333:- per månad skattefritt — 100.000 om året — är den nivå jag föreslår, åtminstone till en början när systemet införs. Det ungefär den lägsta nivå man kan klara mat och hyra på. Det är en basinkomst som är *"livable"*, men verkligen inte mycket mer.

Den här nivån stämmer ganska väl med de system som vi redan har idag:

- **Existensminimum** är det belopp man får behålla om man har gigantiska skulder — kanske efter en fildelningsdom — som kronofogden ska mäta ut under resten av ens liv. Då får man ändå behålla ett visst belopp varje månad till mat och husrum, så att man kan överleva och fortsätta betala av på sina skulder även nästa månad. [Existensminimum år 2016 ligger på 4.679 kronor plus hyra](#), vilket i

praktiken normalt blir runt 8.000:-

- **Försörjningsstödet** (som förr kallades för socialbidrag) ligger också där. För en ensamstående person är [riksnormen för försörjningsstöd 3.890 kronor plus hyra](#), så det hamnar också runt 8.000:-.
- **Garantiersättningen** för långtidssjuka som inte hade någon inkomst innan de blev sjukskrivna, är på [8.860 kronor i månaden före skatt](#), eller 6.800 efter skatt.
- **Studiemedlen** ligger på [9.904 kronor per 4 veckor, men](#) huvuddelen är lån som ska betalas tillbaka, och man får bara studiemedel under 40 veckor och inte resten av året. Pluggar man heltid 40 veckor om året blir det nästan precis 100.000 på ett år, alltså samma nivå som i det här förslaget till basinkomst.

Alla de här olika systemen som vi har idag skiljer sig från basinkomst. För att komma i åtnjutande av dem måste man uppfylla olika krav, som i många fall ska bedömas individuellt av handläggare. Men poängen här är nivån som samhället i olika sammanhang har kommit fram till motsvarar minimum för att man ska klara sig. Den nivån ligger någonstans i närheten av 8.333:- per månad.

Man kan förstås diskutera var den exakta nivån ska ligga, och den diskussionen pågår fortlöpande. Men det kan i vart fall inte vara avsevärt mycket lägre än 8.333:-, för då försvinner hela poängen med basinkomst. Tanken är ju att basinkomstsystemet ska garantera att alla, vad som än händer, vet att de kommer ha till mat och husrum. Då måste det vara en summa som faktiskt räcker till mat och husrum.

Skulle vi komma fram till att vi bara skulle ha råd att sätta basinkomsten till exempelvis 3.000 kronor per månad, då

måste vi behålla alla de gamla trygghetssystemen, eftersom det inte går att klara sig på 3.000 kronor per månad. Då spricker hela idén, eftersom tanken är att basinkomsten ska ersätta åtminstone några av dagens system, så att vi kan skrota dem för att hjälpa till med finansieringen.

Många basinkomstförespråkare skulle gärna se en något högre nivå, som kanske 10.000 eller 12.000 i månaden. Jag är själv en av dem som egentligen tycker så. På sikt har det inget egenvärde att placera nivån för basinkomsten precis på existensminimum. På de här inkomstnivåerna ger varje ytterligare tusenlapp en stor förbättring av livskvaliteten, så 10.000 per månad skulle vara väldigt mycket bättre än 8.000.

Men ju högre man sätter basinkomsten, desto dyrare blir systemet, och desto svårare att finansiera. Därför tycker jag att det är intressant att undersöka vad en basinkomst som ligger på lägsta rimliga nivå skulle kosta för staten. Det är nästan säkert där vi måste börja.

Om vi kommer fram till att vi har råd att införa ett basinkomstsystem på ungefär samma nivå som existensminimum och dagens försörjningsstöd, då skulle redan det vara en mycket stor förbättring av samhällets skyddsnet. Godtycket, byråkratin och otryggheten i dagens system skulle försvinna, även om beloppet som betalas ut inte är större än idag.

Och om vi väl har lyckats införa ett basinkomstsystem på nivån runt existensminimum, är det ju lätt att gradvis höja nivån om den politiska viljan finns. Då behövs det inga ytterligare stora systemskiften, utan det handlar bara om att försiktigt höja nivån i takt med att man hittar finansiering i statsbudgeten.

Exakt hur det ska gå till och i vilken takt det kan ske, får bli

en fråga för framtidens politiker. De behöver ju också någonting att ha olika åsikter om, så att de kan ta heder och ära av varandra i valrörelsen, och sedan kompromissa sig fram till något lämpligt efter valet. :)

Jag hoppas alltså att vi med tiden kommer kunna se en basinkomst på kanske 10.000 eller 12.000 i månaden. Men det är inte strikt nödvändigt att den ligger så högt redan när vi inför den första versionen av systemet. Det räcker med att basinkomsten går att leva på, och inte är sämre i kronor och ören än dagens yttersta trygghetssystem. Då kan vi göra systemomläggningen, som är det stora och svåra steget. När det väl är gjort, och vi kan se hur det fungerar i praktiken och vad notan blev, kan vi fortsätta förbättra basinkomsten i den takt vi har råd med genom den vanliga politiska processen.

Så ungefär 8.333 kronor per månad är en rimlig nivå att räkna på, med hänsyn tagen till dagens system. Att jag har valt just den exakta summan beror på att det blir jämnt 100.000 kronor per år, vilket gör det lätt att göra överslagsberäkningar. Och det är just överslagsberäkningar som vi behöver ägna oss åt, för att få ett grepp om huruvida det är rimligt att tro att det skulle gå att finansiera ett system för garanterad basinkomst.

Basinkomst från 19 års ålder

Även barn och ungdomar behöver äta, men det betyder inte att de är i behov av egen basinkomst. De är försörjda av sina föräldrar. Föräldrar har försörjningsansvar tills barnen har gått ut gymnasiet (eller som längst tills de fyllt 21). Så är det idag, och ungefär så tänker jag mig att det

ska vara även när vi infört ett system för basinkomst.

Det finns många andra förslag till basinkomstsystem, där även man även räknar med att barnen får basinkomst (även om den betalas ut till föräldrarna eftersom de inte är myndiga). Det här är inte ett sådant förslag.

Man kan designa ett system så om man vill, men då måste man vara väldigt noga med alla förändringar man gör jämfört med dagens system, så att man varken försämrar för utsatta grupper eller låter kostnaderna skena iväg okontrollerat. Jag har valt att istället behålla dagens stöd till familjerna, och bara ge vuxna i arbetsför ålder rätt till egen basinkomst. Så kan man också göra.

Jag föreslår 19 års ålder som start för basinkomsten. Det är då ungdomar normalt går ut gymnasiet. Fram tills dess har föräldrarna försörjningsansvaret, precis som idag. Alla stöd och bidrag för barnfamiljer som vi har idag tänker jag mig ska vara kvar, så att det inte blir några försämringar för barnfamiljerna.

Att välja just 19 år som startålder kanske låter lite udda, med tanke på att man blir myndig vid 18. Men det finns en tanke bakom det.

De allra flesta 18-åringar går fortfarande i gymnasiet och bor hemma. Normalt går man ut gymnasiet under det år de fyller nitton, så beroende på om man är född på våren eller hösten är man endera 19 eller 18 när man tar studenten. Då upphör föräldrarnas försörjningsansvar, och man förväntas stå på egna ben på ena eller andra sättet.

Jag vill inte för allt i världen ge basinkomst till alla 18-åringar som bor hemma och går i gymnasiet. Det skulle bli över 8000 kronor i månaden i fickpengar att bara använda till nöjen, under det gymnasieår som de fyller 18.

Jag kan inte tänka mig sämre sätt att lära ungdomar hantera pengar.

Då skulle de under det sista gymnasieåret, under en tid när man är som allra mest formbar, fullständigt bada i pengar och inte ha några förpliktelser alls. De skulle under ett gyllene år i ungdomen kunna leva på en lyxnivå som de flesta av dem kanske aldrig skulle lyckas uppnå igen under livet.

Det vore grymt mot ungdomarna, och riktigt illa för samhället. Vi skulle antagligen behöva ett antal nya tv-kanaler som bara körde "Skuldfällan" dygnet om, om vi inrättade ett system som gav ungdomarna den starten.

Naturligtvis finns det 18-åringar som inte passar in i den här mallen. Den som fyllt 18 är myndig och kan flytta hemifrån om han eller hon vill, så det finns 18-åringar som fullt ut lever ett vuxenliv med alla dess förpliktelser, ansvar och utgifter.

Den gruppen 18-åringar behöver förstås också ha trygghet vid arbetslöshet. Men i antal är det här en liten grupp jämfört med dem som fortfarande går i gymnasiet, så det kan vi hantera med några specialregler utan att det behöver bli särskilt dyrt, vare sig i administration eller utbetalda bidrag.

Vi skulle då ha en viss behovsprövning av basinkomsten för 18-åringar, vilket i och för sig går emot den grundläggande principen för basinkomst. Men det skulle inte alls vara en lika kränkande och omfattande behovsprövning som en 18-åring som behöver försörjningsstöd idag måste gå igenom. Behovsprövningen skulle bara behöva bestå i att kolla att 18-åringen inte bor hemma fortfarande. Och i vart fall skulle behovsprövningen förstås försvinna så fort de fyllde 19, och kom in i det ordinarie systemet.

Och som sagt, det rör sig trots allt om ett begränsat antal individer, så det behöver inte vara ett stort problem att lösa på ett bra sätt.

Kanske bör man formulera regeln så att basinkomst börjar betalas ut den 1 juli (eller 1 juni) det kalenderår som man fyller 19, snarare än på 19-årsdagen. Då undviker man att det blir en väldigt konstig situation i alla avgångsklasser på gymnasiet, om de som är födda tidigt på året plötsligt börjar få över 8.000 kronor i månaden, medan deras klasskamrater bara får studiebidraget på 1.050 kronor i månaden. Det skulle också vara logiskt, eftersom föräldrarnas försörjningsansvar upphör när gymnasisterna tar studenten i juni.

Å andra sidan kanske det finns problem med att samla ihop hela årskullar på det viset, så den exakta utformningen kan vi gärna diskutera vidare. Men vare sig man ger hela årskullen basinkomst samtidigt eller var och en på dess riktiga 19-årsdag, blir det samma kostnad för staten. Samlar man ihop årskullen och ger alla basinkomst från den 1 juli, tar de som är födda före och efter 1 juli ut varandra, så snittåldern när man får basinkomst första gången blir 19.0 år. Därför kan vi räkna på kostnaden likadant, oavsett vilken modell vi i slutändan väljer.

Att ge alla 19-åringar basinkomst kostar 10 miljarder.

Det går att räkna ut med hjälp av offentlig statistik. Totalt har vi ca 120.000 19-åringar, enligt [befolkningsstatistiken från SCB](#). Hur många av dem försörjer sig själva, och hur många saknar inkomst? Det kan vi se på en interaktiv grafik över [inkomstfördelningen i olika åldrar](#), som SVT Pejil har satt ihop utifrån data från SCB.

Om man klickar på åldern 19 år ser man att det inte är mer än ca 10% av alla 19-åringar som tjänar så mycket att de kan försörja sig själva. Övriga 90% är endera arbetslösa

eller har gått vidare till högskolestudier, rimligen. De skulle vara berättigade till basinkomst. Då är det bara att börja räkna.

90% av 120.000 19-åringar är 108.000 stycken. 108.000 personer gånger 100.000 kronor vardera blir 10,8 miljarder. Men då har vi överskattat kostnaden för 19-åringarna en smula, eftersom ganska många av dem faktiskt tjänar lite grand, även om det inte är tillräckligt för att de ska kunna försörja sig. Därför kan vi avrunda summan till 10 miljarder.

Att jag räknar separat på 19-åringarna redan nu har praktiska orsaker. Väldigt mycket statistik som finns tillgänglig är beräknad på åldersgruppen 20-64 år. Senare i den här skriften kommer jag att presentera en mer fullständigt beräkning av kostnaderna för basinkomsten. Den beräkningen är gjord på 20-64.

Vi får alltså komma ihåg att om 19-åringarna också ska vara med, då behöver vi lägga till 10 miljarder till kostnaden för åldersgruppen 20-64. Men i och med det får vi ett system som ger de allra flesta ungdomar en sömlös övergång från gymnasiet, där föräldrarna försörjer dem, till vuxenlivet som arbetssökande eller student, där man ingår i samhällets trygghetssystem för vuxna.

Stödet till barnfamiljerna får vara kvar som idag

Stödet till barnfamiljerna rent allmänt, är en viktig fråga i samband med en basinkomstreform. Det kostar pengar att ha barn, och för familjer som har små marginaler är det en

ekonomisk börda.

Samhället har redan ett antal system för att ge stöd till barnfamiljer, och i synnerhet för ekonomiskt utsatta barnfamiljer. Vi har dels barnbidragen som alla får, men också olika behovsprövade stöd till fattiga barnfamiljer. De systemen räknar jag med att vi ska ha kvar även när vi genomfört den första versionen av basinkomst.

Barnbidraget betalas ut fram tills dess att barnet fyller 16. Barnbidraget är på 1.050 kronor i månaden, och betalas ut till föräldrarna eftersom barnen är omyndiga.

När barnbidraget slutar betalas ut tar studiebidraget vid för alla ungdomar från 16 år som går i gymnasiet. Studiebidraget är också på 1.050 kronor i månaden, men till skillnad från barnbidraget betalas det bara ut för 10 månader om året. Utbetalningen sker till föräldrarna tills studenten fyller 18, och därefter till studenten själv.

De flesta (men inte alla) stöden till barnfamiljerna finns under rubriken "Ekonomisk trygghet för familjer och barn" i [statsbudgeten](#). Tillsammans kostar de 84 miljarder. Här ingår [barnbidragen \(25 miljarder\)](#), [föräldraförsäkringen \(39 miljarder\)](#), underhållsstöd till ensamstående föräldrar och andra stöd till just barnfamiljer.

Jag föreslår inga nedskärningar alls i den här budgetposten.

Skulle man välja att plocka bort en del av de här bidragen till familjer för att finansiera ett system med basinkomst, då måste man förstås se till att basinkomstsystemet är utformat så att det inte försämrar för de barnfamiljer som har det sämst ekonomiskt. Det kräver en ganska noggrann analys av hur dagens system fungerar för olika grupper, så att man inte av misstag gör stora och plötsliga försämringar för någon grupp. Därför föredrar jag att låta dagens system

för ekonomisk trygghet för familjer och barn vara kvar som de är.

Förutom de 84 miljarderna under budgetposten "Ekonomisk trygghet för familjer och barn", finns det också en del regler i andra sociala stödsystem som siktar in sig på att hjälpa föräldrar med svag ekonomi.

Får man [försörjningsstöd \(socialbidrag\)](#) får man extra pengar om man har barn att ta hand om. Är man studerande och har barn får man [tilläggsbidrag från Centrala Studiestödsnämnden](#).

Om vi ersätter försörjningsstödet och studiemedlen med basinkomst, som jag föreslår, behöver vi införa motsvarande extraersättningar för basinkomsttagare som har barn, för att inte de allra mest utsatta familjerna ska få en ekonomisk försämring.

Jag har inte tittat närmare på hur man lämpligen utformar de reglerna, och jag har inte tagit med den kostnaden i den övergripande kalkylen för basinkomstförslaget. Det återstår att göra i nästa förfining av förslaget. Det är viktigt att ett slutgiltigt förslag till basinkomst tar hänsyn till att en del basinkomsttagare har barn att försörja.

Men även om det är ett tillägg som behöver göras till basinkomstsystemet, är det inte någon jättestor kostnad i det stora hela. Det gäller ju inte alla familjer, utan bara dem som idag försörjs av försörjningsstöd, studiemedel eller liknande. Kostnaden för att se till att det inte blir försämringar för de mest utsatta familjerna stannar uppskattningsvis på några miljarder. Det är hanterbart i jämförelse med hela basinkomstreformen, som ligger nägonstans i storleksordningen 100-150 miljarder.

Generellt sett bör vi se till att det inte bli några försämringar alls för barnfamiljerna. Dels på rent sakliga grunder, men

om inte annat av politiska skäl. Även om någon faktiskt skulle vilja försäkra för de mest utsatta barnfamiljerna i samband med en basinkomstreform, är det (dessbättre) mer eller mindre omöjligt att få igenom någonting sådant politiskt.

Det finns många som vill förbättra för de mest ekonomiskt utsatta familjerna, och jag har stor sympati för det. Det kan finnas mycket goda sakliga skäl för att staten borde satsa mer pengar på att hjälpa de allra fattigaste barnfamiljerna. Men det finns inget som säger att vi måste vänta med den typen av förbättringar tills ett generellt system för basinkomst är infört. Då är det en överhängande risk att de barn man ville hjälpa kommer att ha hunnit bli vuxna långt innan det blir verklighet.

Vill man förbättra situationen för fattiga barnfamiljer lär det gå mycket snabbare att få resultat genom att driva den frågan separat, och inte vänta på den stora basinkomstreformen.

Att frågorna hålls separata tjänar alla på. Dels för att basinkomstreformen inte ska bli så stor och komplicerad att den blir i praktiken ogenomförbar. Men också eftersom en basinkomstreform även i bästa fall kommer ta många år innan den är genomförd. De familjer som har det svårast idag skulle nog bli mycket besvikna om de fick höra att de måste vänta på basinkomstreformen innan de kunde se fram emot några förbättringar.

När det gäller att utforma detaljerna i basinkomstsystemet måste vi se till att det inte blir några försämringar för barnfamiljerna, och att vi behåller de stöd till barnfamiljerna som finns idag. Diskussioner om förbättringar för barnfamiljerna är välkomna, men det finns goda skäl att inte ta dem ihop med basinkomstdiskussionen.

Då kan vi fokusera på det som jag ser som

huvuduppgiften: att förbättra för dem som är arbetslösa.

Pensionärer har redan basinkomst

Pensionärer har redan basinkomst idag. Det är det som är själva definitionen av att vara pensionär. Man får pensionen utan krav på att man ska arbeta eller göra någonting annat för att få rätt till utbetalningarna.

Garantipensionen (alltså den lägsta pensionen man kan få om man är över 65) ligger på [7.046 kronor per månad](#) före skatt. Men de som får så lite har också rätt till [bostadstillägg på upp till 5 090 kronor per månad](#), så räknar man med det och tar hänsyn till skatten blir det i så fall ca 11.000.

De allra flesta pensionärer (utom garantipensionärer med väldigt billigt boende) torde redan idag ha mer än 8.333 i månaden efter skatt och bostadsbidrag, så de skulle bara förlora på att få pensionen utbytt mot basinkomst. Och en sådan förändring skulle vara nästan omöjlig att göra ändå.

Ska man ändra i pensionsreglerna är det otroligt svårt, eftersom pensioner är en så långsiktig fråga. De som går i pension idag har ägnat fyrtio år åt att jobba ihop olika pensionsförmåner. Många har satt av privata pengar i olika pensionsförsäkringar, för att få mer i pension den dag de slutar jobba. Det går inte att ändra över en natt.

Man kan inte säga till alla som fyller 65 idag: "Jättekul att du går i pension men vi har lite dåliga nyheter, vi har ändrat

reglerna, så du får lov att bli 20 år igen och leva om ditt liv för att passa i de nya reglerna." Det skulle vara helt orimligt.

Speciellt är det svårt att ändra i pensionerna eftersom människor har betalt in pengar själva för att planera sin pension. Om vi skulle införa basinkomstsystem för pensionärer där vi säger att alla andra pensionsutbetalningar räknas av mot basinkomsten, då blir effekten att vi konfiskerar de inbetalningar som människor har gjort under flera decennier. Så kan man inte göra.

Så att göra stora förändringar av systemen för pensionärer är mycket svårt. Och ur ett basinkomstperspektiv är det också onödigt att göra förändringar för just pensionärerna — de har ju som sagt redan basinkomst.

Många vill förbättra för de fattigaste pensionärerna, och jag är inte i och för sig motståndare till det. Men det behöver inte ha någon koppling till huruvida vi inför basinkomst som trygghetssystem för alla arbetslösa.

Vill man ge de fattigaste pensionärerna mer pengar finns det redan en färdig mekanism för att göra det. Det är bara att höja garantipensionen med valfritt belopp (och finansiera det på lämpligt sätt). Garantipensionen har höjts flera gånger sedan den infördes, så det är något som vi vet går att göra utan att det ställer till några tekniska problem i systemet.

Det finns inget skäl alls att vänta på en framtida basinkomstreform för att höja garantipensionen, om den politiska viljan att förbättra för fattigpensionärerna finns. Kopplar man ihop de två frågorna förlorar alla på det: fattigpensionärerna får vänta längre på förbättringen, och basinkomstreformen blir svårare att få igenom.

Det här knyter an till att jag vill se en modell för basinkomst

som är politiskt genomförbar. Ju större reform, desto svårare kommer det bli att lotsa igenom den politiskt, och desto längre tid kommer det ta om det lyckas alls. Därför är alla avgränsningar som vi kan göra av godo, så länge vi behåller grundidén: att alla som bor i landet ska ha sin försörjning tryggad även om de inte lyckas få något jobb.

Pensionärer har redan basinkomst, så för dem är det inte nödvändigt med några systemskiften. Vill man ge de fattigaste pensionärerna mer pengar gör man det lämpligen genom att höja garantipensionen i nuvarande system. Det kan man göra (eller inte) alldeles oavsett om det införs basinkomst för alla i arbetsför ålder (eller inte).

Naturligtvis kan det vara så att i framtiden, när vi väl har infört ett heltäckande system för basinkomst för alla i yrkesaktiv ålder, kan vilja justera och förenkla pensionssystemet så att det blir mer i linje med systemet för basinkomst. Regelförenklingar är alltid välkomna när man kan hitta bra sätt att genomföra dem.

Men det är i så fall en senare fråga, som med fördel kan vänta tills vi har infört garanterad basinkomst för alla vuxna som är under 65. Trygghetssystemet för pensionärer är kanske inte perfekt, men det är ändå mycket mer robust än de olika systemen för arbetslösa. Redan dagens pensionssystem bygger på samma grundläggande princip som basinkomst: att alla ska vara garanterade ett belopp varje månad som går att leva på, *no matter what*, och utan att vara utlämnade till en handläggares godtycke.

Så är det, åtminstone i princip, redan idag för pensionärer. Men så är det verkligen inte för de hundratusentals arbetslösa under 65. Vill man förbättra för pensionärerna behövs det inget systemskifte, utan det är bara att fylla på med pengar i så fall.

Men trygghetssystemet vid arbetslöshet behöver byggas

om från grunden, för att komma bort från godtycket, byråkratin och otryggheten som följer av dagens regler för a-kassa och försörjningsstöd. Att komma tillrätta med de problemen ser jag som det främsta målet med ett basinkomstsystem.

Ur det perspektivet är det goda nyheter att vi inte samtidigt behöver försöka lotsa igenom stora systemförändringar även för pensionärerna. Det ökar chansen att basinkomsten för arbetslösa mellan 19 och 64 faktiskt kan bli verklighet inom någorlunda överskådlig tid.

Alla som omfattas av trygghetssystemen idag måste omfattas av basinkomst, inte bara svenska medborgare

Basinkomsten ska omfatta alla vuxna som bor i Sverige, vare sig de är svenska medborgare eller inte, precis som dagens sociala skyddsnät gör.

Tanken bakom basinkomstsystemet är att det ska ersätta åtminstone några av de system vi har idag. Då måste basinkomsten omfatta alla som täcks av dagens system. Annars går det inte att avveckla de gamla systemen.

Därför säger jag alltid "basinkomst" snarare än "medborgarlön".

De två orden betyder (oftast) samma sak i debatten, men ordet "medborgarlön" leder lätt tanken fel.

Dels för att "medborgarlön" innehåller ordet "lön", vilket

normalt betyder ersättning för någon slags prestation som man utför. Men den grundläggande idén med basinkomst är att det ska vara något som alla är garanterade att få om de behöver det, utan några krav på motprestation. Då skapar det mer förvirring än klarhet att kalla det för "lön".

Men framför allt för att ordet "medborgarlön" intryck av att det bara skulle vara en förmån som gäller svenska medborgare. Men det skulle inte alls fungera.

Vi har runt 740.000 människor som bor permanent i landet men som inte är svenska medborgare. Det gäller alla från (relativt) nyanlända flyktingar som just har fått permanent uppehållstillstånd, till finnar som har bott här i decennier men som har velat behålla sitt finska medborgarskap. De finska medborgarna är den största gruppen. De är 60.000 personer.

De här människorna omfattas av socialförsäkringssystemen idag. Om basinkomsten ska kunna ersätta (åtminstone vissa av) de systemen, måste basinkomsten omfatta även de människor som saknar svenskt medborgarskap. Vi vill inte att någon som bor i Sverige ska behöva svälta ihjäl på våra gator, och det gäller alla, vare sig de har svenskt medborgarskap eller inte.

Jag har svårt att tro att det egentligen finns någon som på allvar menar att vi borde utesluta de 60.000 finska medborgarna, och de 680.000 övriga, från de sociala trygghetssystemen. Och om det nu verkligen finns någon som tycker så, har han eller hon ingen anledning att vänta på en basinkomstreform för att börja driva den linjen. Driv det i så fall som en separat fråga, för den har ingenting med basinkomst att göra.

Det är inte nödvändigt för finansieringen av basinkomst att göra några inskränkningar i vilka som är berättigade till det

sociala skydds nätet. Det skulle bara försvåra möjligheten att få igenom en basinkomstreform politiskt.

Man kan diskutera om de regler vi har för att kvalificera sig till de svenska socialförsäkringssystemen är rimliga som de är eller om de borde förändras på någon punkt. Men återigen: det är i så fall en separat diskussion som vi gör bäst i att frikoppla från basinkomstdiskussionen. Det viktiga är att det redan idag finns regler, som gör att vi kan avgöra vilka som skulle omfattas av basinkomsten.

Det här innebär *inte* att vem som helst kan flytta till Sverige och direkt börja kvittera ut basinkomst. Det kan man inte idag, och det skulle man inte kunna med basinkomst heller. EU-medborgare har rätt att flytta hit, men bara om de kan försörja sig själva. Den som är bosatt i Sverige kan inte gå in på ett franskt socialkontor och kräva att bli försörjd, och motsvarande sak gäller EU-medborgare som kommer hit. De reglerna skulle finnas kvar även om vi inför basinkomst.

Basinkomst till alla som inte har andra inkomster — "negativ inkomstskatt"

"Att ge basinkomst till 10 miljoner människor kostar 1000 miljarder. Det är omöjligt att finansiera!" är en av de vanligaste invändningarna mot basinkomst.

Det är i och för sig helt korrekt. Konstruerade man systemet så att alla ska få utbetalningar, även barn, pensionärer och alla som redan försörjer sig på sin egen lön, då kostar det i storleksordningen 1000 miljarder. Och

det är omöjligt att finansiera. Men det betyder inte att hela idén med basinkomst är omöjlig. Det betyder bara att vi måste välja ett annat sätt att designa basinkomstsystemet.

Basinkomsten ska bara betalas ut till dem som inte redan har en lön som de kan leva på. Den begränsningen är helt central om det ska gå att räkna hem ett system. Det ser man genom att göra en snabb överslagsberäkning på vad det kostar att betala ut pengar till alla.

Med en basinkomst på 8.333:- i månaden kostar det 100.000 per person och år. Om man vill ge basinkomsten till alla i ett visst åldersintervall är det bara att multiplicera antalet människor med beloppet.

Så här många människor fanns det i Sverige 2013 i olika åldrar enligt [åldersstatistiken från SCB](#):

0–17 år:	1 952 478
18-19 år:	237 250
20-64 år:	5 582 929
65+ år:	1 872 207

Totalt: 9 644 864

I åldersspannet 20-64 finns det 5,6 miljoner människor. Att ge alla dem 100.000 om året skulle kosta 560 miljarder. Det kan aldrig få plats på något rimligt sätt i [statens budget \(som totalt är på 890 miljarder\)](#).

Skulle man ge basinkomsten till alla, även barn och pensionärer, skulle det kosta nästan 1000 miljarder. Det är ännu omöjligare.

Om man till varje pris vill kunna säga att alla (vuxna) får basinkomsten, kan man naturligtvis skapa ett system där även de som har jobb får 100.000 extra på pappret, men att man samtidigt höjer inkomstskatten för alla med inkomster med 100.000. Det är bara två olika administrativa system som har exakt samma fördelningspolitiska effekt. Matematiskt blir det detsamma som att bara betala ut basinkomsten till dem som saknar inkomster.

Men jag ser inga pedagogiska fördelar, och en hel del nackdelar, med att uttrycka det som "basinkomst till alla och höjd skatt för de flesta".

Motståndare på högerkanten kommer kunna säga "titta, jag sa ju att det är omöjligt, de måste höja skatten med 500 miljarder (typ) för att finansiera systemet". Och motståndare på vänsterkanten kommer kunna säga "de tänker ge 100.000 om året i bidrag till höginkomsttagare, det kan inte vara rimligt".

Därför är jag övertygad om att det är bättre att prata om vad basinkomstsystemet får för effekter netto för människor i olika inkomstlägen. Även om man införde ett system som man beskriver som att alla får 100.000 om året i basinkomst, samtidigt som de flesta får en skattehöjning med 100.000, skulle man ju knappast rent praktiskt göra så att Skatteverket först betalar ut pengarna på riktigt, och sedan omedelbart kräver in dem igen. Det skulle bara göra administrationen dyrare än om Skatteverkets datorer får räkna ut nettot för varje person, och sedan endera kräva in pengar i preliminärskatt från dem som har tillräckliga inkomster, eller betala ut basinkomst till dem som inte har det.

"Negativ inkomstskatt" kallar man den här basinkomstmodellen för. Den bygger på att man låter Skatteverkets datorer räkna ut nettot för vad varje person

ska få i bidrag eller betala i inkomstskatt, och sedan endera kräva in preliminärskatt eller betala ut basinkomst.

För dem som har jobb fortsätter skattesystemet fungera precis som idag. Arbetsgivaren betalar varje månad in preliminärskatt enligt gällande skattetabeller, och det som blir över får man ut i nettolön.

Skillnaden märks bara för dem som inte kommer upp i skälig levnadsnivå på sina egna inkomster. Då upptäcker Skatteverkets datorer det, och gör en månadsvis utbetalning av basinkomsten till den individen. Inga integritetskränkande och subjektiva behovsbedömningar, inga krav på meningslösa aktiviteter i Arbetsförmedlingens regi, inga förnedrande besök på socialkontoret. Bara en automatisk månadsvis utbetalning från Skatteverket till dem som har rätt till det, precis lika smärtfritt som när man får tillbaka på skatten idag.

Den här skissen till ett system uppfyller de krav som Basinkomstnätverket Sverige har ställt upp för att kalla något för basinkomst.

De skriver på <http://basinkomst.nu/plattform/>

Vad är basinkomst?

Basinkomst innebär att alla ska garanteras en regelbunden inkomst som går att leva på utan krav på motprestation.

Basinkomst, även kallat medborgarlön, är inte ett färdigt förslag, utan det finns en rad olika modeller för hur ett system med basinkomst skulle kunna utformas, till exempel genom negativ inkomstskatt (omvänd inkomstskatt). Dessa basinkomstmodeller har genom åren stöttats av inte mindre än nio

ekonomipristagare till Nobels minne, samt
fredspristagaren Desmond Tutu och
litteraturpristagaren Bertrand Russell.

Oavsett modell är vår gemensamma definition
av basinkomst att den ska:

- garantera alla en inkomst som går att
leva på
- betalas ut till individer, inte till hushåll
- betalas ut utan krav på motprestation
- betalas ut regelbundet (månadsvis)
- betalas ut i pengar, inte till exempel
matkuponger

Vi menar att det måste vara en rättighet att
klara sig ekonomiskt utan att behöva utstå
förnedring och kontroll. Vi menar också att
basinkomst är en lösning på många av de
problem som dagens system skapar.

*Basinkomstnätverket Sverige
Antagen på den nationella basinkomsträffen i
Stockholm 2014-10-12*

Modellen med negativ inkomstskatt passar väldigt bra
för svenska förhållanden. Vi har ett mycket välfungerande
skattesystem rent tekniskt, där datorerna sköter det allra
mesta helt automatiskt. Många tycker förstås att skatterna
är för höga, men det är en annan sak. Rent tekniskt har vi
redan en mycket bra statlig infrastruktur både för att få in
skatten från folk med jobb, och för att hantera utbetalningar
från Skatteverket till dem som är berättigade till det enligt
gällande regler.

Om och när vi inför garanterad basinkomst i Sverige kommer vi alldeles säkert göra det enligt modellen negativ inkomstskatt, eftersom vi har ett så välfungerande system för preliminärskatt.

Rent administrativt skulle det gå till så att man trycker upp nya skattetabeller, där det står minus framför skatten för dem som tjänar ingenting eller väldigt lite. De får varje månad en utbetalning med den negativa preliminära inkomstskatten, så att de har 8.333 att leva på den månaden om de inte hade några inkomster alls, eller lite mer om de hade lyckats tjäna ihop en del egna pengar också.

De administrativa system som behövs finns redan. För alla som tjänar så mycket att de ska betala skatt netto blir det precis som idag: Man får lön varje månad, men arbetsgivaren drar en del och betalar in det i preliminärskatt. För dem som ska få pengar i bidrag behövs det bara en elektronisk utbetalning, precis som när barnbidraget betalas ut idag.

Det blir alltså inga ytterligare administrativa kostnader för ett system med basinkomst enligt den här modellen. Det är bra att minnas när vi i ett senare skede ska börja titta på hur mycket byråkrati man skulle kunna spara genom att gradvis ersätta dagens olika komplicerade försäkringssystem med en enkel, begriplig och rättvis basinkomst.

När väl det politiska beslutet om att införa basinkomst enligt modellen negativ inkomstskatt är taget, har vi redan infrastrukturen som behövs för att göra verklighet av det.

Med statistiken över inkomstfördelning kan vi räkna på vad basinkomst kostar

Kostnaden för att införa basinkomst beror på hur många det är som ska få utbetalningar. Som vi redan har konstaterat blir 8.333:- per månad lika med 100.000 per person och år. Basinkomst till 100.000 personer kostar då 10 miljarder. Till 200.000 personer blir det 20 miljarder, och så vidare.

För att få en känsla för storleksordningen kan vi jämföra med vad dagens system kostar. Arbetsförmedlingen kostade 64 miljarder kronor år 2014. De pengarna skulle alltså räcka till att istället betala ut basinkomst till 640.000 människor. Så många arbetslösa har vi inte.

[Enligt Ekonomifakta](#) hade vi ca 370.000 arbetslösa i december 2015 efter utjämning av säsongsvariationer, vilket motsvarar en arbetslöshet på 7%.

Så här långt ser kalkylen för basinkomst extremt lovande ut. Arbetsförmedlingen kostar idag 64 miljarder. Basinkomst till 370.000 personer skulle bara gå på 37 miljarder. Strålande!

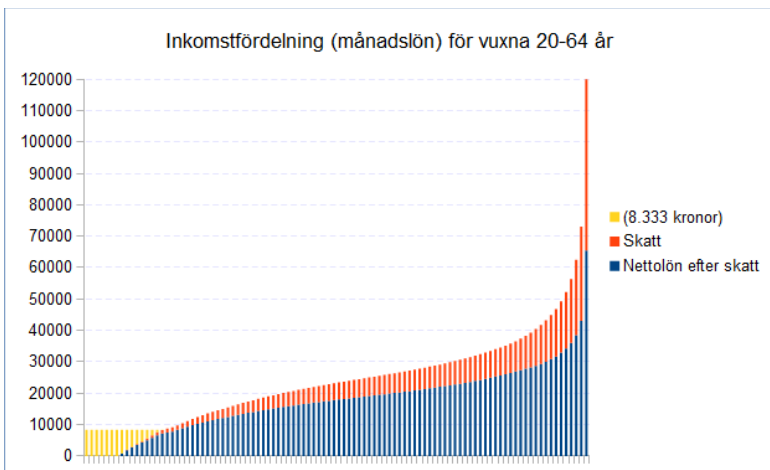
Men riktigt så billigt blir det inte. Det tillkommer ett antal hundratusen personer som visserligen saknar inkomst och skulle vara berättigade till basinkomst, men som inte finns med i den officiella statistiken över arbetslösa.

För att göra en mer realistisk skattning av vad basinkomstsystemet skulle kosta, behöver vi statistik över hur många som saknar inkomst, och hur inkomsterna för dem som har jobb är fördelade.

Den statistiken finns att få tag på från Statistiska Centralbyrån SCB. [SVT Pejll har gjort en snygg infografik](#)

som visar hur inkomsterna är fördelade, uppdelat på hundradelar av befolkningen. Där kan man också se hur inkomstfördelningen ser ut i olika åldersgrupper, inklusive gruppen 20-64 år som vi är intresserade av. SVT Pejls diagram visar bruttoinkomster, alltså inkomster före skatt.

Här jag jag ritat om diagrammet så att man också ser hur mycket människor får behålla netto (blått), och hur mycket av inkomsterna som går bort i skatt (rött). Det har jag räknat ut genom att slå upp var och en av bruttoinkomsterna i preliminärskattetabell 33 (som ligger närmast snittet för riket). Jag har också ritat in med gult var nivån 8.333 kronor ligger, som referens för diskussionerna här.

Varje stapel motsvarar en hundradel av befolkningen mellan 20 och 64 år. Eftersom det totalt finns 5,6 miljoner människor i de åldrarna, representerar varje stapel 56.000 människor.

Jag har använt [det här kalkylarket](#) för att ta fram diagrammet, och för att räkna på kostnaden för olika delar av basinkomstförslaget.

I diagrammet (och kalkylarket) ser vi att den översta procenten i snitt har en månadslön på 120.000 kronor, medan alla andra tjänar betydligt mindre. Men nu är det inte dem som tjänar mest vi är intresserade av, utan dem som tjänar minst.

Vi ser att 7% av befolkningen i de här åldrarna helt saknar inkomst. Det motsvarar de 7 helgula staplarna längst till vänster i diagrammet. De är 390.000 personer. Att ge dem 8.333 i månaden, alltså 100.000 om året, skulle kosta 39 miljarder.

Dessutom finns det 500.000 personer som tjänar lite grand, men inte tillräckligt för att komma upp i 8.333 netto. Med hjälp av kalkylarket kan vi räkna ut vad det skulle kosta att ge dem så mycket som var och en av dem behöver för att komma upp i 8.333. Det visar sig kosta ytterligare 26 miljarder. I diagrammet motsvarar det den gula triangeln närmast till höger om de 7 helgula staplarna.

Hittills är vi alltså uppe i $39 + 26 = 65$ miljarder, för att göra så att alla i diagrammet får minst 8.333 kronor i månaden.

Men då har vi inte räknat med de arbetslösa som idag är försörjda av Arbetsförmedlingen. I diagrammet över inkomstfördelningen räknas de som försörjda, och arbetslöshetsersättningen ser ut som lön från ett riktigt jobb. Det är missvisande i det här sammanhanget. Om vi lägger ner Arbetsförmedlingen och de bidrag som den betalar ut, måste vi ta med de människor som idag är försörjda av arbetslöshetsersättningarna i kalkylen för basinkomst. Det blir en ytterligare kostnad för basinkomstsystemet.

Hur många är då försörjda av Arbetsförmedlingen idag? Som vi konstaterat har vi 370.000 arbetslösa, men det betyder inte att alla de är försörjda av Arbetsförmedlingen. Ett av de stora problemen med dagens system är ju just att

inte alla som är arbetslösa har rätt till ersättning som de kan leva på.

Statistiska Centralbyrån har svaret på [hur många i åldrarna 20-64 år som försörjs av de olika bidragssystemen](#):

	Personer
Sjukpenning	144299
Sjuk- och aktivitetsersättning	292905
Arbetslöshet	87575
Arbetsmarknadsåtgärder	184476
Försörjningsstöd ("ekonomiskt bistånd")	100035
Totalt:	809290

Om vi summerar dem som försörjs av arbetslöshetsersättning och av arbetsmarknadsåtgärder är det alltså ca 270.000 personer. Att ge var och en av dem en basinkomst på 100.000 skulle kosta 27 miljarder om året. De ska vi lägga till de 65 miljarder som vi fick fram ur diagrammet och kalkylbladet. $65 + 27 = 92$.

Då återstår bara en sista post, nämligen de 10 miljarderna som vi tidigare kom fram till att det skulle kosta att [ge alla 19-åringar basinkomst](#). Uträkningen här inkluderar ju bara åldersgruppen 20-64 (eftersom det är en åldersgrupp som ofta används i statistik, inklusive den statistik som fanns tillgänglig för de beräkningarna om basinkomst).

92 miljarder + 10 miljarder = 102 miljarder, så:

En generell inkomstgaranti på 8.333 kronor i månaden skulle kosta 102 miljarder om året.

Till skillnad från dagens försörjningsstöd skulle det här vara ett mycket enkelt och lättfattligt trygghetssystem. Alla i yrkesaktiv ålder som inte får ut minst 8.333 kronor i månaden efter skatt, får endera nedsatt skatt eller en utbetalning från Skatteverket, så att de kommer upp i precis den summan.

Inga blanketter att fylla i, inga förnedrande besök på socialkontoret, och inga krav på att man ska göra sig av med allt man äger för att få en nådegåva. Istället plingar det till i mobilen en gång i månaden med ett meddelande som säger att Skatteverket har satt in pengar på kontot så man klarar sig.

Redan det här skulle vara ett mycket bättre system än dagens. Mer robust, mer värdigt och betydligt mindre destruktivt.

Men eftersom marginaleffekten är 100% skulle det fortfarande vara ett dåligt system. Vi slipper de allra mest kränkande och destruktiva inslagen i dagens försörjningsstöd, där den som är i behov av stöd måste göra sig helt utblottad innan stödet börjar betalas ut. Men med 100% marginaleffekt — alltså att bidraget minskar med 100% av vad man eventuellt lyckas tjäna in själv — blir det fortfarande en bidragsfälla som är svår att ta sig ur.

För den som får basinkomsten i ett sådant system, lönar det sig aldrig att jobba ihop några tusen om det dyker upp en möjlighet till det. Kommer man inte upp över basinkomstnivån blir det inte ett öre extra kvar i plånboken.

Och ofta blir det en del extra levnadsomkostnader för att gå till ett jobb jämfört med att bara vara hemma. Arbetsresor, lunch på jobbet, kanske lite snyggare kläder. I ett system

med 100% margineffekt blir det i praktiken mindre kvar i plånboken för den som lyckas få ett påhugg och tjäna några tusen av egen kraft. Och på de nivåer vi pratar om, precis i närheten av existensminimum och socialbidragsnorm, då betyder varje hundralapp plus eller minus otroligt mycket.

Om man inte får en krona extra i plånboken om man lyckas tjäna lite pengar själv, utan i praktiken får mindre att röra sig med, då är systemet en bidragsfälla. Så vill vi inte ha det. Margineffekten måste vara lägre än 100%.

Att sänka margineffekten gör att systemet blir dyrare, men det kan inte hjälpas. I nästa avsnitt kommer jag att undersöka hur mycket dyrare det blir med olika margineffekter, och var vi realistiskt sett kan lägga oss.

Men kalkylen hittills ser i alla fall hoppfull ut. För 102 miljarder kan vi få ett system som visserligen har 100% margineffekt och är en bidragsfälla, men som i vart fall skulle ge alla ett ovillkorat skyddsnät som det inte går att falla igenom, till skillnad mot dagens system. Vi är på rätt väg.

Grundbidrag istället för grundavdrag för låginkomsttagare

Hur ska man ändra skattesystemet för att på ett smidigt sätt få in basinkomst? Man kan tänka sig flera olika varianter som skiljer sig åt rent skattetekniskt, men ger samma effekt i plånboken.

Jag föreslår en variant där man byter ut dagens

grundavdrag mot ett grundbidrag för låginkomsttagare. Det är ett sätt att införa negativ inkomstskatt för dem som tjänar allra minst.

I dagens skattesystem har vi något som kalla för "grundavdrag". Det innebär att man slipper betala skatt på de allra första tusenlapparna man tjänar varje år.

Den som tjänar upp till 1.575 kronor i månaden (18.900 per år) betalar ingen skatt alls, tack vare grundavdraget. Tjänar man mer får man börja betala skatt, men grundavdraget finns där för alla, och gör att skatten blir lite lägre än den skulle ha varit utan grundavdrag.

För den som har löneinkomster varierar den exakta nivån på grundavdraget på ett krångligt sätt. Allra högst grundavdrag får de som tjänar mellan 10.000 och 11.000 i månaden. För dem är grundavdraget 34.300 per år, eller 2.850 per månad. Sedan trappas grundavdraget ner för dem som tjänar mer. För den som tjänar 29.000 i månaden eller mer är grundavdraget 13.100 kronor per år, eller 1.100 per månad.

Det här krånglet med att grundavdraget varierar med inkomsten är en del av en gammal skatteuppgörelse, där man bestämde sig för att man ville förbättra för en viss grupp av låginkomsttagare. I praktiken lågbetalda deltidsjobb, eftersom det är de som hamnar runt 10 - 11.000 i månaden. Det kanske var bra i och för sig, även om det är ytterligare en detalj som gör skattesystemet krångligare och svårare att begripa för vanliga dödliga.

Men det finns ett problem med grundavdraget, som har att göra med att det är just ett avdrag. För alla som har inkomster — höga, låga eller mittemellan — gör grundavdraget att de får mer kvar i plånboken efter skatt. Den största skattesänkningen i procent räknat går till låginkomsttagare. *So far, so good.*

Men den som inte tjänar något alls får inget grundavdrag alls. Hen har ju inga inkomster att göra avdrag från, och får noll kronor i plånboken både före och efter skatt.

Grundavdraget finns av fördelningspolitiska skäl, för att underlätta lite grand för låginkomsttagare. Men det räcker inte alls för att de med riktigt låga inkomster ska kunna försörja sig. Att man helt slipper betala skatt om man tjänar upp till 1.575 kronor i månaden är i och för sig trevligt. Men ingen människa kan ju klara sig på 1.575 kronor i månaden. Och den som inte har några inkomster alls får som sagt ingen hjälp av grundavdraget alls.

Basinkomst löser det här problemet. I ett basinkomstsystem får den som helt saknar inkomster ett grundbidrag varje månad som det går att klara sig på. När man börjar tjäna egna pengar trappas grundbidraget ner gradvis, men i så pass långsam takt att alla låginkomsttagare får mer kvar i plånboken än idag.

Rent skattetekniskt kan man uttrycka det som att:

Basinkomst innebär att grundavdraget ersätts med ett grundbidrag, för alla med låga inkomster eller inga alls. Det gör att man kommer ifrån problemet att avdrag är värdelösa för den som inte har någon inkomst att göra avdrag från.

Genom att ersätta grundavdraget med ett grundbidrag, får vi ett skattesystem som gör att alla, både låginkomsttagare och de som är helt utan inkomst, får så de klarar sig, och slipper gå till socialen med mössan i hand.

Jag föreslår ett basinkomstsystem där nivån för den som helt saknar inkomster ligger på 8.333 kronor i månaden. Avtrappningen av basinkomstbidraget sker i

sådan takt att alla som tjänar under brytpunkten 18.200 kronor i månaden får mer att leva på än de har idag. För dem som tjänar mer blir det varken någon höjning eller sänkning av inkomstskatten, utan de fortsätter betala precis samma skatt som idag.

Uttryckt i termer av grundavdrag och grundbidrag ser förslaget ut så här:

- De som tjänar **över** 18.200 kronor i månaden får grund**avdrag** enligt samma regler som idag, och får lika mycket i plånboken efter skatt som idag.

men

- De som tjänar **under** 18.200 kronor i månaden får istället ett grund**bidrag** som gör att de får mer i plånboken än idag.
- Grundbidraget är på 8.333 kronor i månaden skattefritt för den som saknar inkomster.
- Grundbidraget ersätter grundavdraget, så de som får grundbidrag betalar vanlig kommunalskatt från första hundralappen.
- **Grundbidraget trappas ner med 33%** för den som börjar tjäna egna pengar.

Kommunalskatten varierar mellan olika kommuner, men ligger runt 33% i snitt. Tillsammans med nedtrappningen av grundbidraget med 33%, innebär det att basinkomsttagare som börjar tjäna pengar ökar sitt netto i plånboken med en tredjedel av vad de tjänar in (plus basinkomsten på 8.333).

För basinkomsttagare som lyckas tjäna 3.000 kronor på egen hand blir det alltså **en tusenlapp i kommunalskatt, en tusenlapp i minskat grundbidrag, och en tusenlapp i plånboken.**

Och så fort en basinkomsttagare tjänar tillräckligt för att det ska vara lönsammare med grund**avdrag** istället för grund**bidrag** med avtrappning, får hon grundavdraget enligt dagens regler istället. Det gäller alla som tjänar 18.200 kronor eller mer i månaden.

Sammanfattat till en någorlunda tv-mässig soundbite skulle det kunna låta så här:

Avdrag på skatten är värdelöst för den som inte har något att göra avdrag från. Därför ersätter vi grundavdraget med ett grundbidrag på 8.333 kronor i månaden för dem som saknar inkomster. Grundbidraget trappas ner med 33% när man börjar tjäna egna pengar, samtidigt som man betalar vanlig kommunalskatt på det man tjänar själv.

Basinkomst med 33% avtrappning kostar 132 miljarder

Att garantera alla 8.333 kronor i månaden skulle kosta 102 miljarder, konstaterade vi genom att räkna på inkomststatistiken. Då skulle basinkomsttagare som får inkomster inte få behålla något extra alls, men alla skulle åtminstone vara garanterade att få så de kan klara sig varje månad.

Ett sådant system skulle vara bättre än dagens försörjningsstöd och a-kassa, eftersom det skulle bli enklare, rättvisare och mindre godtyckligt. Men det skulle fortfarande var ett dåligt system.

Om man inte får behålla någonting alls när man börjar tjäna egna pengar, kan man uttrycka det som att marginaleffekten är 100%. En marginaleffekt på 100% innebär att om man lyckas tjäna ihop lite extra pengar, går 100% av de pengarna tillbaka till staten, och man får inte ett öre extra i plånboken.

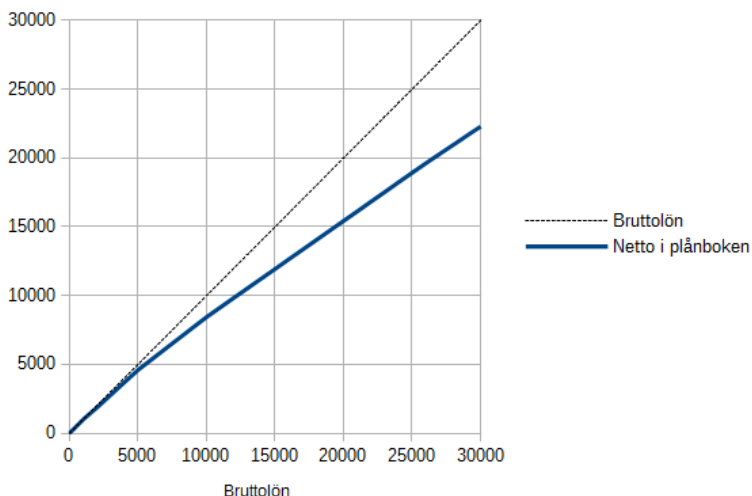
Så fungerar till exempel försörjningsstödet (socialbidraget) idag. Men det är en dålig utformning av systemet, eftersom det skapar en bidragsfälla som är svår att ta sig ur.

Så vad skulle det kosta att trappa ner basinkomsten lite långsammare, så att det blir åtminstone något extra i plånboken för den basinkomsttagare som lyckas tjäna några tusenlappar av egen kraft? Låt oss börja med att titta på hur skattesystemet ser ut idag.

Exakt hur hög inkomstskatt man betalar beror på vilken kommun man bor i, eftersom skattesatsen varierar mellan olika kommuner och landsting. Enligt [en artikel i DN i maj 2012](#) är den genomsnittliga kommunal- och landstingsskatten 33%. Jag har inte hittat någon senare uppgift, så jag antar att det fortfarande är skattetablell 33 som ligger närmast genomsnittet i landet. Därför har jag gjort alla beräkningar utifrån den tabellen.

Ritar man upp skattetablell 33 som ett diagram ser den ut så här:

Skattetabell 33

På x-axeln ser man månadslönen brutto före skatt. Den mörkblå kurvan visar hur mycket man idag får behålla vid olika inkomster.

Det här diagrammet kan vi bygga på för att illustrera olika förslag till basinkomstsystem.

I diagrammet kan man se att den som bara tjänar några tusen i månaden betalar väldigt lite i skatt. Det beror på grundavdraget i dagens skattesystem, som sänker skatten för låginkomsttagare. Men som vi konstaterat hjälper inte det dem som inte har några inkomster alls. De har ingen glädje av grundavdraget, eftersom de inte har något att göra avdrag ifrån.

Tanken med basinkomst är att den som inte tjänar några pengar alls ska få en basinkomst av staten på 8.333 kronor i månaden. Det kan man åstadkomma rent tekniskt genom att ersätta grundavdraget för låginkomsttagare med ett grundbidrag. Då får de som är helt utan inkomster en utbetalning från Skatteverket av grundbidraget på 8.333

kronor i månaden

Det här bidraget ska trappas ner för personer som har inkomster, så att det bara är de som faktiskt behöver få bidrag som får det. Medel- och höginkomsttagare ska fortsätta betala skatt enligt samma skatteskala som idag, så för dem ska systemet inte innebära några förändringar (under förutsättning att vi i övrigt kan räkna hem reformen så att den blir budgetneutral).

Startpunkten i diagrammet är alltså att den som har noll i inkomst ska få 8333 kronor i bidrag. För människor med inkomster ska bidraget trappas ner. Frågan är med hur mycket.

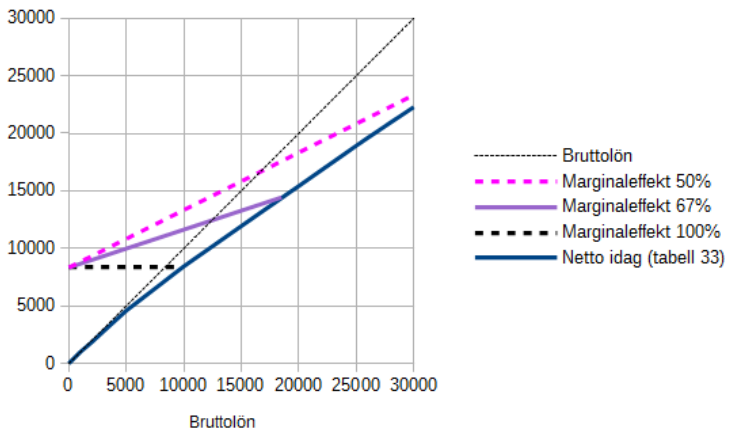
När man funderar på hur basinkomstsystemet ska fungera för människor helt utan inkomster som börja tjäna en del egna pengar, är det marginaleffekten som är intressant.

Marginaleffekten består av två delar. Dels den inkomstskatt som basinkomsttagaren betalar på sina egna inkomster. Dels nedtrappningen av grundbidraget från nivån 8.333 för helt inkomstlösa.

För individen får sänkta bidrag och inbetald skatt samma effekt i plånboken (nämligen att det blir mindre där). Därför är det intressant att titta på marginaleffekten, som är summan av skatten och bidragssänkningen.

Beroende på hur hög marginaleffekt på nedtrappningen av basinkomsten man är beredd att acceptera, kommer linjen för basinkomst korsa linjen i den nuvarande skattetabellen på olika punkter. Vi kan undersöka olika alternativ med hjälp av diagrammet över dagens inkomstskatter, och några varianter på basinkomstsystem med olika marginaleffekt inritade:

Basinkomst 8.333:- med olika marginaleffekter

Brytpunkten för basinkomst är den punkt där den räta linjen för basinkomsten möter kurvan för dagens skattetabell. Med 100% marginaleffekt (alltså att varje intjänad krona dras av från basinkomsten) skär de två kurvorna varandra vid en bruttoinkomst på 9.800 kronor. Brytpunkten för basinkomst hamnar då på 9.800 kronor i månaden. Det är den tjocka svarta streckade linjen i diagrammet.

Allt man tjänar mellan 0 och 8.333 dras av från bidraget, allt man tjänar mellan 8.333 och 9.800 går i skatt för att man ska "komma ikapp" den nuvarande skattetabellen. Vid inkomster över 9.800 betalar man skatt enligt dagens regler, och får inget basinkomstbidrag av staten.

Med 100% marginaleffekt skulle alla som tjänar under brytpunkten 9.800 få det bättre än idag, och de som tjänar över 9.800 fortsätter ha det precis som idag. 100% marginaleffekt minimerar vi antalet människor som påverkas direkt (får det bättre) av reformen, eftersom den

bara kommer att gälla dem som tjänar högst 9.800 i månaden före skatt. Därför är 100% marginaleffekt den variant som skulle vara billigast för staten.

Men som vi har konstaterat är det inte särskilt lämpligt att sätta marginaleffekten så högt som 100%. Dagens försörjningsstöd är visserligen utformat med 100% marginaleffekt. Men det är en dålig egenskap hos det systemet, eftersom de låser fast människor i bidragsberoende genom att det inte finns några ekonomiska incitament att jobba lite grand för den som kan. Det är önskvärt att även den som lever helt på basinkomst har möjligheten att få lite extra i plånboken genom att jobba lite extra om en möjlighet yppar sig. Då ska inte marginaleffekten vara 100%

Å andra sidan går det inte att göra nedtrappningen av basinkomstbidraget alltför långsam, om man inte vill ge medel- och höginkomsttagare en massa mer pengar i plånboken än idag. Det vore ju i och för sig trevligt att göra om det fanns oändligt med pengar, men det gör det ju inte. Syftet med reformen basinkomst är heller inte att ge mer pengar till medelinkomsttagare som har jobb, utan att bygga ett skyddsnät som täcker alla som står utanför arbetsmarknaden, eller har mycket låga inkomster.

Sätter man marginaleffekten till 50% (vilket ju inte låter särskilt lågt spontant) möts kurvan för den nya basinkomsten och den nuvarande skattetabellen inte förrän vid en bruttinkomst på ungefär 34.000 i månaden (utanför diagrammet). Brytpunkten vid 50% marginaleffekt hamnar alltså på 34.000. Det här är den rosalila streckade linjen i diagrammet.

Alla som tjänar upp till 34.000 skulle få mer pengar i handen än idag med ett sådant system. Det vore ju i och för sig trevligt om det gick, men det gör det inte, eftersom vi skulle behöva finansiera skattesänkningar för stora grupper

av normalinkomsttagare. Om vi tittar på det [diagrammet över inkomstfördelningen i förra avsnittet](#), ser vi att över 80% av alla i yrkesaktiv ålder tjänar mindre än 34.000 före skatt. Det säger sig nästan självt att ett system som innebär skattesänkningar för över 80% av den vuxna befolkningen blir dyrt.

Delar man upp marginaleffekten i det som är skatt och det som är bidragsminskning, blir det ännu tydligare varför det skulle bli dyrt för staten.

Utav marginaleffekten på 50% går först 33% bort i kommunalskatt, som alla betalar. Nedtrappningen av grundbidraget från nivån 8.333 kronor sker bara med 17%. Det är en för långsam nedtrappning för att behålla fokuset på de riktiga låginkomsttagarna.

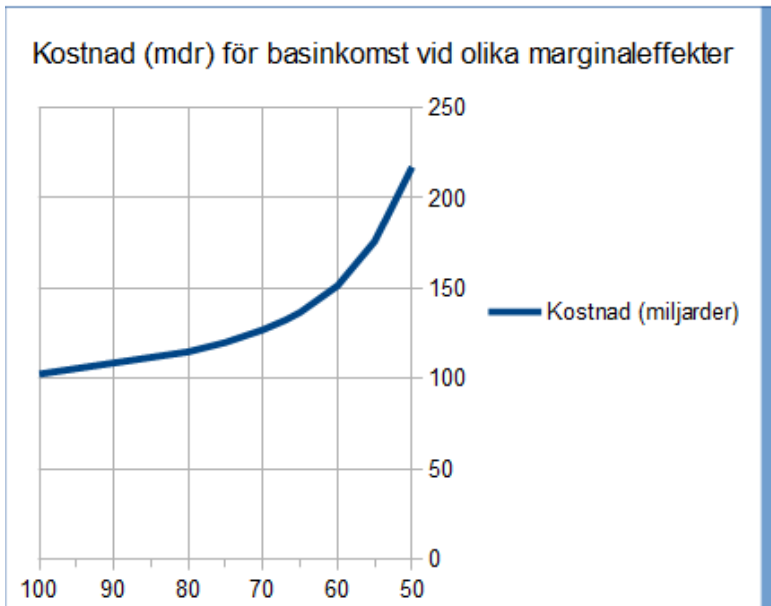
Om det ska finnas en chans att räkna hem basinkomstsystemet måste vi dessvärre sätta en högre marginaleffekt än 50%. Men vi behöver inte lägga oss på de 100% som gör försörjningsstödet till en bidragsfälla idag.

Med hjälp av [kalkylarket](#) kan vi se vad basinkomstsystem med olika tänkbara marginaleffekter skulle kosta per år för staten. Här har jag sammanställt de beräkningarna i en tabell:

Nivå basinkomst per månad	Marginal-effekt i %	Kostnad (miljarder)	Brytpunkt för BI (månadslön)
8333	100	102	9800
8333	80	115	13000

8333	75	120	15000
8333	70	127	16500
8333	67	132	18200
8333	65	137	19000
8333	60	151	22300
8333	55	176	26600
8333	50	217	34000

Ritar man tabellen som ett diagram ser det ut så här:

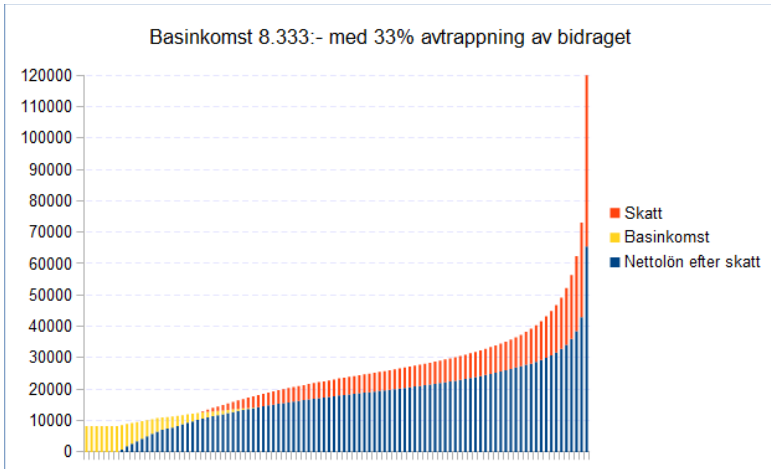
På x-axeln är olika föreslagna procentsatser för marginaleffekten, från 100% ner till 50%. Kurvan visar hur många miljarder per år ett basinkomstsystem med olika marginaleffekter skulle kosta.

Som vi kan se i diagrammet drar kostnaden för systemet iväg ganska kraftigt om man sänker margineffekten ned mot 50%. Vill man att margineffekten ska vara 50%, skulle totalkostnaden för systemet bli cirka 207 miljarder. Det är lite för dyrt för att vara realistiskt, eftersom vi då inte bara ska finansiera en basinkomst till alla med låga eller inga inkomster, utan också skattesänkningar för alla medelinkomsttagare upp till 34.000.

Men vid 67% margineffekt stannar totalkostnaden på **132 miljarder**. En margineffekt på 67% motsvarar att grundbidraget (basinkomsten) minskas med en tredjedel av vad man tjänar själv, samtidigt som man betalar en tredjedel (33%) i kommunalskatt.

Brytpunkten (där de två kurvorna korsar varandra) hamnar då på 18.200 kronor i månaden. Alla som tjänar 18.200 eller mindre kommer att få mer i plånboken än idag med ett basinkomstsystem med 67% margineffekt. De som tjänar mer fortsätter ha det precis som idag. Den här modellen går att räkna hem ekonomiskt.

Förslaget till basinkomst med 33% avtrappning ser ut så här om man ritar in det i diagrammet över hur inkomsterna bland vuxna i Sverige är fördelade.

I det här diagrammet är de blå staplarna nettolön som folk får behålla efter skatt, och det röda är inkomstskatten. För alla inkomster över brytpunkten på 18.200 kronor i månaden, är de röda och blå staplarna precis som de är idag, med dagens skattesystem.

Det som är nytt är det gula området i diagrammet. Det är det som är basinkomsten. För dem som tjänar allra minst representerar det gula att Skatteverket betalar ut reda pengar i basinkomst. För dem som tjänar lite mer, men fortfarande under brytpunkten 18.200 kronor, representerar det gula en skattesänkning jämfört med idag.

Som synes i diagrammet har förslaget en mycket tydlig fördelningsprofil, där alla pengarna går till personer med låga inkomster eller inga alls. Det är precis som det är tänkt.

Förslaget till basinkomst ser då så här:

- Systemet omfattar alla mellan 19 och 64 som bor i landet

- Den som inte har några andra inkomster får 8.333 kronor i månaden i bidrag av staten. Det ska täcka hyra, mat och allt annat.
- Den som tjänar under 18.200 kronor betalar kommunalskatt (33%) från första hundralappen, samtidigt som basinkomsten trappas ner med en tredjedel av de egna inkomsterna.
- Den som tjänar exempelvis 6.000 kronor betalar alltså 2.000 i kommunalskatt, och får basinkomstbidraget sänkt med 2.000 (en tredjedel av 6.000). Det ger totalt 4.000 i nettolön + 6.333 i bidrag = 10.333 kronor i plånboken.
- Alla som tjänar över 18.200 kronor i månaden fortsätter betala inkomstskatt enligt precis samma regler som gäller idag.

Det här förslaget skulle kosta 132 miljarder per år i statsbudgeten. Nästa steg är att titta på hur vi kan finansiera den kostnaden på ett rimligt sätt. Det ska jag göra i följande avsnitt.

Men redan nu kan jag komma med en spoiler: Det kommer gå bra. En basinkomstreform där kostnaden stannar på 132 miljarder går att finansiera på ett fullt realistiskt sätt.

Att höja basinkomsten över 8.333:- per månad blir ganska dyrt

I **förra avsnittet** konstaterade vi att en [basinkomst på 8.333:- per månad med 33% avtrappning kostar 132](#)

[miljarder](#) för staten. Jag presenterade också beräkningar av vad det skulle kosta att välja en långsammare avtrappning (alltså att de med basinkomst får behålla mer av grundbidraget när de börjar tjäna pengar). Dessvärre visar det sig vara ganska dyrt att trappa ner grundbidraget långsammare, och därmed sänka marginaleffekten.

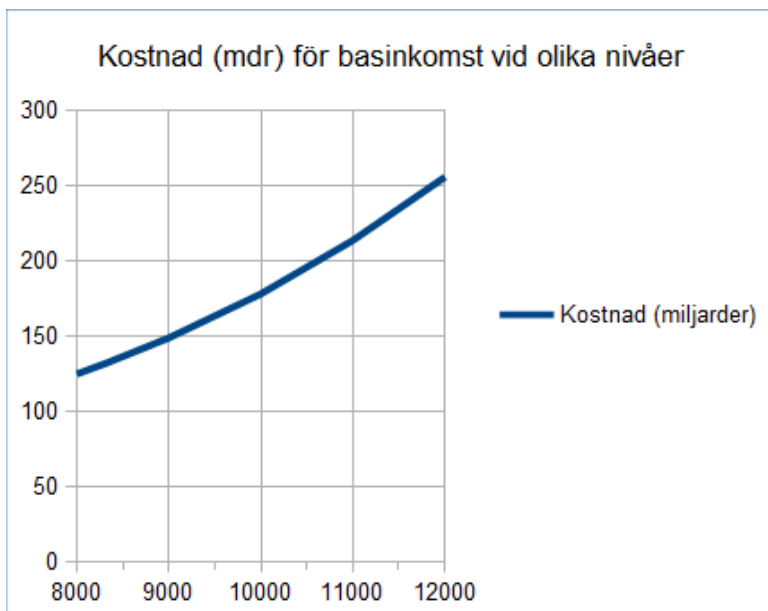
Marginaleffekten är summan av kommunalskatten och avtrappningen av basinkomstbidraget, som vi har konstaterat tidigare. En avtrappning av bidraget med 33% och en kommunalskatt på 33% ger en total marginaleffekt på 67% (efter ett smärre avrundningsfel).

Det är det som är huvudförslaget som jag har räknat på.

Men vad händer om man skulle sätta basinkomsten till en högre summa än 8.333:- per månad, utan att ändra marginaleffekten till 67%? Det kan man också räkna på med hjälp av [kalkylarket](#) som ligger till grund för beräkningarna. Här är en tabell:

Basinkomst- nivå per månad	Marginal- effekt i %	Kostnad (miljarder)	Brytpunkt för BI (månadslön)
8000	67	125	17000
8333	67	132	18200
9000	67	149	20000
10000	67	178	22600
11000	67	214	25300
12000	67	256	27900

Ritar man den här tabellen som ett diagram ser det ut så här:

Värdena på x-axlen är basinkomstnivån per månad (från 8.000 till 12.000 kronor). Y-axeln visar hur många miljarder per år det blir i kostnad för staten.

I tabellen och diagrammet kan man se att det blir ganska dyrt för staten att höja basinkomsten. Basinkomsten på 8.333 kronor kostar 132 miljarder. Höjer man basinkomsten till 9.000 per månad (alltså bara 677 kronor i månaden i höjning) kostar hela systemet istället 149 miljarder, eller 17 miljarder mer.

Höjer man till 10.000 kronor i månaden blir merkostnaden 46 miljarder. Skulle man sätta basinkomsten till 12.000 skulle merkostnaden bli 122 miljarder — nästan en fördubbling av totalkostnaden, jämfört med nivån 8.333 kronor.

Att det blir så pass dyrt beror på en kombination av två effekter. Dels får staten betala ut mer pengar till dem som får basinkomst om man höjer nivån. Det är ju själva poängen med att höja nivån, så det är inget konstigt med det.

Men höjer man grundnivån blir det också fler människor som får en skattesänkning till följd av basinkomstsystemet. De ser vi i kolumnen längst till höger i tabellen. Som jag skrev i förra avsnittet, är brytpunkten för basinkomst den punkt kurvan för vad en basinkomsttagare får behålla i plånboken möter kurvan för det vanliga skattesystemet.

Alla som tjänar över brytpunkten fortsätter betala precis lika mycket som idag i inkomstskatt. Men alla som ligger under brytpunkten får mer i plånboken än idag. De som tjänar allra minst får utbetalningar av basinkomsten, och får mer i plånboken därför. Och de som har halvlåga inkomster under brytpunkten får en skattesänkning jämfört med idag.

Höjer man nivån på basinkomsten höjs brytpunkten, vilket gör att det är fler människor som får en skattesänkning. Vid basinkomstnivån 8.333 kronor hamnar brytpunkten på 18.200 kronor. Men med en basinkomst på exempelvis 10.000 kronor, hamnar brytpunkten på 22.600 kronor istället.

Det innebär att förutom att vi vid en höjning ska ge mer pengar till alla som tjänar under 18.200 kronor, ska vi dessutom ge en skattesänkning till alla som tjänar mellan 18.200 och 22.600 i månaden. Det vore förstås trevligt, och jag säger inte nödvändigtvis att det vore orimligt.

Men i inkomststatistiken i [kalkylarket](#) kan vi se att det är cirka 725.000 människor som ligger mellan 18.200 och 22.600 i månadslön. Det är inte så konstigt att det kostar en del pengar att sänka skatten för så många människor.

Egentligen skulle jag gärna vilja lägga basinkomsten lite högre än de 8.333 kronor i månaden som jag har föreslagit. Jag tror att det skulle bli ett ännu bättre system, med ännu mer positiva samhällseffekter, om vi kunde lägga basinkomsten på kanske 10.000 eller 12.000 i månaden.

Men eftersom det skulle bli så pass dyrt att göra det föreslår jag *inte* det, i vart fall inte till en början.

Redan ett basinkomstsystem på nivån 8.333 kronor skulle vara enormt mycket bättre än det system med försörjningsstöd och a-kassa som vi har idag. Det skulle inte nödvändigtvis bli så mycket mer pengar i plånboken för de mest utsatta jämfört med idag. Men en väldig massa negativa bieffekter av dagens system skulle försvinna: otryggheten, godtycket och byråkratin, och destruktiviteten i dagens system som pressar ut människor längre i utanförskap, och sätter dem fast i en bidragsfälla. Det slipper vi med basinkomst.

Min förhoppning är att det kan bli en tvåstegsraket av det hela. Om vi först kan införa en basinkomst på nivån 8.333 är det en enormt bra och positiv reform redan i sig självt. Men när vi väl har gjort det, och vi har kunnat se hur systemet fungerar (och att samhället inte har gått under), då hoppas jag att framtidens politiker gradvis kan höja nivån på basinkomsten.

Även en tusenmilaresa börjar med ett steg, och en basinkomstreform på nivån 8.333 kronor skulle vara ett fantastiskt jättekiv i rätt riktning. Men att förbättra samhället är ett projekt som aldrig tar slut, så jag hoppas att det

första basinkomststeget med tiden kan följas av ytterligare steg där nivån höjs, i den takt samhället har råd med.

Men det kan vi prata mera om då, när vi väl har infört den första versionen av basinkomst. :)

Finansiering del 1: Ersätt försörjningsstödet (11 miljarder)

Det basinkomstförslag som jag har presenterat här skulle kosta staten 132 miljarder per år att införa. Det är mycket pengar, men det är inte omöjligt mycket pengar. Det går att finansiera på ett realistiskt sätt i budgeten.

Finansieringen består för det första i att basinkomsten ersätter det kommunala försörjningsstödet (11 miljarder), studiemedlen (17 miljarder) och arbetsförmedling och a-kassa (64 miljarder). Det blir 92 miljarder i rena besparingar.

För det andra föreslår jag att man återinför enhetlig moms på 25%, alltså höjer mat- och bokmomsen till samma nivå som gäller för allting annat. Det skulle ge 50 miljarder i ökade skatteintäkter.

Tillsammans blir det 142 miljarder i finansiering, vilket mer än väl täcker kostnaden på 132 miljarder för basinkomsten.

Försörjningsstöd 11 miljarder

Försörjningsstöd, alltså det som förr kallades socialbidrag, betalas idag ut av kommunerna till dem som

inte kan försörja sig på annat sätt. Det är dagens motsvarighet till basinkomst. Det är inte ett riktigt basinkomstsystem, eftersom varje utbetalning behovsprövas av handläggare, men det är det system som har som uppgift att se till att alla i Sverige får så de åtminstone klarar sig.

När vi inför ett basinkomstsystem behövs inte längre försörjningsstödet, så de pengarna kan vi använda som en del av finansieringen av basinkomsten.

För hela Sverige betalar kommunerna ut ca 11 miljarder per år i försörjningsstöd. Det framgår av Socialstyrelsens rapport [Ekonomiskt bistånd - Årsstatistik 2014](#).

Totalt var det 410.000 personer som fick försörjningsstöd någon gång under 2014, men i de allra flesta fall fick de inte försörjningsstöd hela året.

Hos Statistiska Centralbyrån finns statistik där man räknat ut hur många [helårsekvivalenter i åldrarna 20-64 år som försörjs med sociala ersättningar och bidrag](#). Där kan man se att det kommunala försörjningsstödet (under rubriken "Ekonomiskt bistånd") motsvarade att 100.000 personer blev försörjda hela året.

Själva utbetalningarna från försörjningsstödet ligger alltså på 11 miljarder för 100.000 personer, vilket ger 110.000 per person och år. Det är väldigt nära de 100.000 per år som jag föreslår i basinkomst.

(Att dagens genomsnittliga försörjningsstöd ligger aningen högre — 110.000 istället för 100.000 — beror troligen till stor del på att siffran för dagens försörjningsstöd även innefattar extrabetalningar till mottagare som har barn. Som jag skrivit tidigare har jag ännu inte tagit in den delen i kostnaden för basinkomstförslaget ännu, så ett färdigt basinkomstförslag lär bli några miljarder dyrare än den

beräkning jag presenterat. Men som man kan se av jämförelsen med dagens försörjningsstöd, lär det inte handla om mer än några enstaka miljarder, så det påverkar inte genomförbarheten av basinkomst på något avgörande sätt.)

Hur mycket administrationen kostar för att betala ut försörjningsstödet har jag aldrig sett några officiella siffror på. Den kostnaden ligger utspridd på kommunernas biståndshandläggare på socialkontoren.

Mattias Lundbäck på bloggen *Den hälsosamme ekonomisten* har gjort en uppskattning utifrån statistik från Socialstyrelsen, och publicerat den med rubriken [Administrationskostnaden för försörjningsstödet är betydande](#). Han skriver:

Tittade lite i *Socialstyrelsens* publikation [Öppna jämförelser av ekonomiskt bistånd](#) och noterade att det i genomsnitt går 33 biståndshushåll på varje socialsekreterare som arbetar med försörjningsstöd [...]

[I] statistiken kan man också utläsa att varje biståndshushåll (i Sverige alltså) i genomsnitt får 44 000 kronor om året. Och vad ska vi tro att en socialsekreterare kostar? Gissar på en miljon per år inklusive alla omkostnader.

Delar vi upp kostnaden för socialsekreteraren på 33 klienter får vi en snittkostnad på 30 300 kronor per hushåll. Vilket innebär att administrationskostnaden för utbetalningen av försörjningsstöd utgör 41 procent av det utbetalade beloppet.

Om uppskattningen att administrationen — byråkratin — ligger runt 41% är rätt, är det en anmärkningsvärt hög

siffror. Att betala ut 11 miljarder till dem som behöver det skulle då kosta 4,5 miljarder i administration.

Men det spelar ingen roll för den ekonomiska kalkylen för finansiering av basinkomst som jag presenterar här, vad den exakta administrationskostnaden ute i kommunerna är. Jag har ändå inte räknat med den potentiella besparingen i kalkylen.

När jag har räknat på finansiering av basinkomst genom att plocka bort ansvaret för försörjningsstöd från kommunerna, föreställer jag mig att ***alla socialarbetare ute i kommunerna ska jobba kvar precis som idag.***

Men istället för att högt utbildade socionomer ska använda sin tid till att sitta och nobba folk stålar, kan de istället göra det som de är utbildade för, nämligen att hjälpa människor som har mer komplicerade problem än bara att de saknar inkomst till att köpa mat.

I slutändan är det förstås upp till varje kommun hur de vill hantera de goda nyheterna. Basinkomst avlastar socialkontoren en ganska omfattande arbetsuppgift. En del kommuner kanske vill utnyttja det till att minska socialtjänsten och sänka skatten. Men i tider när vi hör många rapporter att socialsekreterarna ute i kommuner inte hinner med sitt jobb på grund av extrem arbetsbelastning, skulle nog många kommuner välkomna en möjlighet att låta socialsekreterarna fokusera på annat än bara bidragsadministration.

Det främsta skälet för att avveckla det behovsprövade försörjningsstödet och ersätta det med ovillkorlig basinkomst, är att det ökar både tryggheten och friheten för individerna. Men att det dessutom avlastar hårt pressade kommuner är ju ingen nackdel.

Att basinkomst frigör socialarbetarresurser ute i

kommunerna är en positiv effekt som jag *inte* har räknat med i den ekonomiska kalkylen. Men den finns där, och är säkert mycket välkommen i många kommuner.

Som delfinansiering av basinkomsten räcker det med att vi tar i anspråk de 11 miljarder som faktiskt betalas ut.

Finansiering del 2: Lägg ner Arbetsförmedlingen (64 miljarder)

Arbetsförmedlingen kostade 64 miljarder år 2014. Av [Arbetsförmedlingens årsredovisning](#) framgår på sid 136:

- Verksamhetens kostnader: 8 miljarder
- Transfereringar: 56 miljarder, varav
 - utbetalda bidrag 35,5 miljarder
 - kostnader för erkända arbetslöshetskassor 15,6 miljarder
 - köp av utbildningar och andra tjänster cirka 4,9 miljarder

Byråkratin ("verksamhetens kostnader") kostade alltså 8 miljarder, jämfört med 56 miljarder i transfereringar. Administrationskostnaden räknad på det sättet blir 14% av det utbetalda beloppet.

Men även om transfereringarna är på 56 miljarder, är det bara 35,5 av dem som står som "utbetalda bidrag". Sätter man de 8 miljarderna i relation till det, blir administrationskostnaden för utbetalningarna i så fall 23%.

Man kan säkert diskutera vilket som är det rimligaste sättet att räkna ut administrationskostnaden för att dela ut pengar via Arbetsförmedlingen, men oavsett om man väljer 14% eller 23%, är det en ganska hög kostnad. Inte så hög som många på den borgerliga sidan tror, att administrationskostnaderna faktiskt till och med skulle kunna vara högre än det utbetalda beloppet. Men både 14% och 23% är högt om man jämför med till exempel Försäkringskassan och Centrala Studiestödsnämnden, som ligger på några enstaka procent av det utbetalda beloppet.

Men ur ett basinkomstperspektiv kan man om man vill betrakta overheadkostnaderna för Arbetsförmedlingen på ett tredje sätt.

[Arbetsförmedlingen försörjer ungefär 270.000 personer](#), om man räknar om det till så kallade helårsekvivalenter. I ett basinkomstsystem där var och en av dem fick 100.000 om året i handen, skulle det kosta 27 miljarder. Men Arbetsförmedlingen kostar idag 64 miljarder. Det är mer än dubbelt så mycket som basinkomst för 270.000 personer skulle kosta, eller 37 miljarder mer. Här finns det pengar att hämta, som kan hjälpa till att finansiera basinkomsten.

Att Arbetsförmedlingen är ett så mycket dyrare sätt än basinkomst att försörja 270.000 människor, beror framför allt på två orsaker.

För det första går a-kassan åtminstone delvis enligt inkomstbortfallsprincipen. Så här beskriver [Arbetsförmedlingen reglerna på sin sajt](#):

Du kan få ersättning under högst fem dagar per vecka (måndag-fredag). Antalet ersättningsdagar per vecka minskar om du är sjuk eller har annat hinder för att ta arbete.

Inkomstrelaterad ersättning

Du kan få högst 910 kronor per dag i inkomstrelaterad ersättning under de första 100 ersättningsdagarna. Därefter är taket 760 kronor per dag.

Hur mycket du får beror på vilken genomsnittlig inkomst du hade under de tolv månaderna innan du blev arbetslös. Under de första 200 ersättningsdagarna är din ersättning högst 80 procent av din tidigare genomsnittliga inkomst. Om du fortfarande är arbetslös efter 200 ersättningsdagar får du högst 70 procent av din tidigare genomsnittliga inkomst i ersättning.

För att få inkomstrelaterad ersättning måste du ha varit medlem i en a-kassa i minst tolv månader (medlemsvillkor). Du måste också ha uppfyllt ett arbetsvillkor under medlemstiden.

Grundbelopp

Grundbeloppet kan du få som inte är medlem i en a-kassa eller som inte varit medlem tillräckligt länge. Du måste ha fyllt 20 år. Grundbeloppet är högst 365 kronor per dag. Är din genomsnittliga arbetstid innan arbetslösheten lägre än heltid så minskar beloppet.

Det är din a-kassa som beslutar om vilken ersättning du kan få.

Eftersom man bara får ersättning måndag till fredag blir det ca 22 ersättningsdagar per månad. 910 kronor om dagen motsvarar då 20.020 kronor i månaden, 720 kronor blir 16.720 kronor i månaden. Man måste betala skatt på

de här ersättningarna, men de är ändå högre än förslaget till basinkomst.

Det innebär att en del av dem som just nu har a-kassa får ut mer i månaden än vad basinkomsten skulle ge. De kommer visserligen bara behålla den allra högsta a-kassan i högst 100 dagar. Sedan börjar ersättningen trappas ner i olika steg. Men under den tiden de får hög a-kassa drar de upp genomsnittet.

Fast å andra sidan är det många arbetslösa som får mindre idag än vad de skulle få med basinkomst.

Grundersättningen på 365 kronor motsvarar bara 8.030 kronor i månaden räknat på 22 dagar, och från de 8.030 kronorna dras det ca 1.800 i skatt (inget [jobbskatteavdrag](#)). Den som enbart har grundersättning får alltså ut runt 6.200 i månaden, vilket är lägre än förslaget till basinkomst.

Det skulle vara intressant att veta hur många arbetslösa det är som får de olika nivåerna av dagersättning, men någon sådan statistik har jag inte tillgång till. Det är därför oklart hur mycket man kan skylla på inkomstbortfallsprincipen när det gäller att förklara Arbetsförmedlingens höga kostnader per försörjd arbetslös. Vi kan notera att det är en faktor, men vi kan inte veta hur stor den är, eller ens i vilken riktning den slår, utan en noggrannare utredning baserad på mer statistik.

Men det andra skälet till att Arbetsförmedlingen kostar så mycket per arbetslös är mer uppenbart, och alldeles säkert en mycket viktigare förklaring. Det är alla aktiviteter och kurser som Arbetsförmedlingen ordnar, och som de arbetslösa är tvingade att gå på om de inte vill förlora sin ersättning.

Ibland är de här aktiviteterna och kurserna värdefulla för enskilda arbetslösa, men väldigt ofta uppfattas de som meningslös terapiverksamhet. Då blir det bara ett sätt att

utöva tvång mot de arbetslösa.

För det grundläggande problemet är inte om Arbetsförmedlingens aktiviteter och kurser är bra eller inte. Hur bra de än vore, blir det inte fler jobb för det. Vi har 370.000 arbetslösa och inte i närheten av lika många lediga jobb.

Oberoende av om Pelle eller Britta får ett visst jobb, blir den andra utan. Hur duktiga arbetsförmedlarna än är på att hjälpa vissa individer få en bättre chans i tävlingen, blir det inte fler priser (alltså jobb) att dela ut för det.

I ett läge där problemet är brist på jobb, går det inte att lösa det problemet genom att bearbeta de arbetslösa. Om Pelle blir mer attraktiv på arbetsmarknaden och skickligare på att söka jobb, är det förstås jättebra för honom. Men om alla hans och Arbetsförmedlingens ansträngningar i slutändan leder till att ha lyckas få ett jobb som annars skulle gått till Britta, tjänar inte samhället någonting alls på det. Nu är ju Britta arbetslös istället.

Följden blir att det enda som Arbetsförmedlingens verksamheter faktiskt producerar ur ett samhällsperspektiv, är otrygghet för de arbetslösa. Det är inte för att arbetsförmedlarna är onda eller vill göra så, utan för att det är en direkt följd av reglerna.

Reglerna säger att den arbetssökande måste göra det ena och det andra, och det är arbetsförmedlarens sak att bedöma om det är tillräckligt för att den arbetslösa ska få ut sina bidrag. Eftersom det är en bedömning (och det står det i lagen att det ska vara) kan den arbetssökande inte vara säker på att få ut pengar att leva på. En bedömning betyder ju att det kan bli endera ja eller nej. Och det blir det också, ofta på grunder som i vart fall den arbetssökande tycker är godtyckliga och fel. Det skapar otrygghet.

Att lägga ner Arbetsförmedlingen är en hörnsten i finansieringen av basinkomsten. Det står för nästan halva kostnaden (64 miljarder av 132).

Men det är också en hörnsten av mer principiella skäl. Det gör att vi tar bort godtycket och otryggheten som Arbetsförmedlingen skapar genom att ägna sig åt behovsprövning och tvångsaktiviteter, och ersätter det med en rak och enkel rättighet till försörjning, enligt regler som är lika för alla.

Då tar vi bort att samhället erbjuder sig att hjälpa Pelle konkurrera ut Britta på arbetsmarknaden (eller tvärtom).

Istället får alla arbetslösa säkerheten att de får till sin försörjning varje månad så länge de behöver, utan att vara utlämnade till godtycke och bedömningar. Det är själva kärnan i tanken på basinkomst.

Inkomstförsäkringen vid kortare arbetslöshet försvinner när vi ersätter dagens Arbetsförmedling och a-kassa med basinkomst. Men den funktionen kommer kunna finnas kvar ändå, utanför själva basinkomstsystemet.

Redan dagens a-kasseregler bygger på att människor själva betalar en del av vad inkomstförsäkringen kostar med egna pengar. Staten skjuter till en del, som vi ser av siffrorna ovan, men resten är pengar som de som har jobb själva betalar in för att vara berättigade till a-kassa om och när de blir arbetslösa.

Privata inkomstförsäkringar, både från privata försäkringsbolag och via fackföreningarna, kommer dyka upp på marknaden för medel- och höginkomsttagare som vill ha ett inkomstbortfallsskydd. Basinkomsten utgör grunden som alla arbetslösa har rätt till. Men medel- och höginkomsttagare som så önskar kan skaffa sig ett

ytterligare skydd med en försäkring.

Den inkomstförsäkringen får det i så fall betala själva. Men det har de ju i så fall råd med, eftersom de är just medel- eller höginkomsttagare, och därmed har pengar som de kan välja själva hur de disponerar. Eftersom basinkomsten står för grundtryggheten, och inkomstförsäkringen bara ska täcka extrapengarna utöver basinkomsten, behöver de här försäkringarna inte bli orimligt dyra.

Fackföreningarna kommer fortsätta spela en viktig roll i det sociala trygghetssystemet genom att de kan erbjuda inkomstbortfallsförsäkringar till sina medlemmar. Men basinkomsten ger alla en grundtrygghet, vare sig de uppfyller dagens regler för a-kassa eller inte.

Och ingen arbetslös kommer tvingas delta i några meningslösa arbetsmarknadsaktiviteter, eller bli utsatta för en handläggares godtycke, för att få pengar till mat på bordet. Det uppnår vi genom att ersätta Arbetsförmedlingens byråkrati med basinkomst, och låta facken och andra aktörer erbjuda tilläggsförsäkringar för inkomstskydd till dem som vill ha det.

Finansiering del 3: Ersätt studiemedlen (17 miljarder)

Studenter på högskola är den grupp som kanske allra tydligast blir vinnare om vi inför basinkomst.

Idag får studenterna studiemedel av Centrala Studiestödsnämnden CSN. Nivån på dagens studiemedel

är densamma som förslaget till basinkomst, 100.000 kronor per år. Men medan det mesta av studiemedlen är lån som ska betalas tillbaka, är basinkomsten pengar som man får behålla. Det är en enorm förbättring för studenterna.

Studiemedlen ligger på 9.904 kronor per 4 veckor, men normalt får man bara studiemedel 40 veckor om året om man pluggar heltid. På ett år blir det alltså 99.040 kronor för en heltidsstudent. Men av de pengarna är bara en dryg fjärdedel, eller 28.160 kronor, bidrag som man får behålla. De resterande 70.880 kronorna är lån som man måste börja betala av på när man är färdig med studierna.

Studiemedelssystemet som vi har idag är det väl i och för sig inget större fel på. Nivån räcker verkligen inte till något lyxliv, men de flesta studenter klarar sig ändå. För studenter som av ena eller andra anledningen har halkat efter med tentorna, är det en stressfaktor att de blir av med sin försörjning om de inte lyckas hålla det föreskrivna tempot i studierna. Men på det hela taget är det inga jättestora problem förknippade med studiemedlen — i synnerhet inte om man jämför med det destruktiva och integritetskränkande försörjningsstödet (socialbidraget), eller den otrygga och byråkratiska a-kassan.

Att jag räknar med att basinkomsten helt ersätter studiemedelssystemet beror alltså inte på några akuta problem i studiemedelssystem, utan snarare att det blir så av sig självt. Om man behöll bägge systemen parallellt och lät människor välja, skulle ju ingen välja att få 100.000 i studiemedel varav 70.000 ska betalas tillbaka, om de istället kan få 100.000 i basinkomst som de får behålla.

Totalt lägger staten 21 miljarder om året på Utgiftsområde 15 - Studiestöd. Det mesta av de här pengarna går till att finansiera studiemedlen från CSN till högskolestudenter, men inte riktigt allt.

Summerar man de tre posterna "Studiemedel", "Avsättning för kreditförluster" och "Statens utgifter för studiemedelsräntor" blir de tillsammans ca **17 miljarder**. Det här är, såvitt jag förstår, den årliga kostnaden för studiemedelssystemet för högskolestudenter.

Förutom några andra smärre bidragssystem går resten av CSNs anslag, 3,3 miljarder, till "Studiehjälp". Det är bidrag som betalas ut till ungdomar från 16 till 20 år som går på gymnasiet på heltid. Studiebidraget till unga gymnasister är 1050 kronor i månaden. Det är precis samma summa som barnbidraget (som upphör när man fyller 16), men till skillnad från barnbidraget betalas studiebidraget bara ut 10 månader om året.

Studiebidraget är alltså i allt väsentligt en fortsättning på barnbidraget, fast under annat namn. Studiebidraget till tonåringar i gymnasiet ska finnas kvar även om vi inför basinkomst för vuxna som fyllt 19, så i den delen finns det inga pengar att hämta. Men de 17 miljarderna som studiemedelssystemet för högskolestudenterna kostar idag, kan vi använda som delfinansiering av basinkomsten, eftersom högskolestudenterna automatiskt täcks in av basinkomsten.

Då kommer högskolestudenterna få lika mycket i plånboken per år medan de studerar, men de slipper helt att dra på sig några studielån. Det här är det grundförslag som jag har räknat på.

Men jag är medveten om att det här är väldigt generöst mot studenterna, och att det finns argument mot att gynna en specifik grupp så mycket när basinkomsten införs. Allt som idag är lån ersätts ju med lika mycket pengar i rent bidrag. Istället för att dra på sig 70.000 kronor i studieskuld för varje år man studerar (som det är idag), skulle de som studerar ta examen utan någon studieskuld alls.

Det skulle vara en enorm förbättring för alla nyblivna akademiker. Kanske lite väl stor. Även om högskolestudier inte längre är någon garanti för ett välbetalt jobb resten av livet (som det mer eller mindre var när studiemedelssystemet [infördes 1965](#)), är nyblivna akademiker generellt inte någon av de mest utsatta grupperna i samhället. Då kan man ifrågasätta om det är rimlig fördelningspolitik att gynna just den gruppen så mycket. Det är en fråga som tål att diskuteras.

Om man vill begränsa förbättringen för högskolestudenterna är det lätt att göra rent tekniskt. Då låter man dem få basinkomst precis som alla andra, men inför samtidigt terminsavgifter på högskolan, och låter studenterna låna till de avgifterna av CSN.

Beroende på hur högt man sätter terminsavgifterna kan man få vilken fördelningsprofil man vill, så det är inte en svartvit fråga där man måste välja allt eller inget.

Vill man att det ska fortsätta vara exakt likvärdigt med idag för studenterna, skulle man sätta terminsavgiften för att studera på högskola till 35.000 kronor per termin. Då skulle studenterna låna 35.000 per termin av CSN, precis som idag, men pengarna skulle gå till terminsavgifter istället för till studentens uppehälle, när uppehållet är betalt av basinkomsten. Slutresultatet skulle bli detsamma som idag, att studenterna har 100.000 om året att röra sig med medan de studerar, och går ut högskolan med 70.000 i studieskulder för varje år de studerat.

Vill man göra en viss förbättring för studenter och nyblivna akademiker, men inte så mycket att studielånen försvinner helt, då kan man välja en annan nivå på terminsavgifterna. Om man till exempel sätter dem till 17.500 kronor per termin skulle studenterna dra på sig hälften så mycket lån som idag innan de tar examen. Det skulle också vara en väldigt stor förbättring, men inte lika stor som att låta alla

studenter ta examen helt skuldfria.

Kanske är det rimligare i en första version av basinkomstsystemet — eller kanske inte.

Jag lämnar frågan öppen för hur man ska utforma basinkomstsystemet på den här punkten. I mina beräkningar har jag utgått från den allra generösaste modellen, där ingen behöver ta några studielån alls. Då får alla studenter full basinkomst utan att behöva betala några terminsavgifter. I så fall blir det **17 miljarder** från studiemedelssystemet som kan användas för att delfinansiera de 132 miljarder som basinkomsten kostar totalt (för både studenter och alla andra).

Inför man terminsavgifter blir det ännu mer pengar än de 17 miljarderna att lägga in i basinkomstsystemet. Hur mycket det blir beror förstås på hur högt man sätter terminsavgifterna, men att man på det här sättet skulle kunna dra in ytterligare något tiotal miljarder är fullt möjligt. De miljarderna skulle i så fall kunna användas till valfritt behjärtansvärt ändamål, till exempel att ge universiteten större anslag, att höja grundnivån i basinkomsten för alla, eller vad som helst annat som vore trevligt men som kostar pengar.

Men som sagt, i det förslag som jag har räknat på har jag utgått från att vi *inte* inför några terminsavgifter, utan låter de nyblivna akademikerna gå ut högskolan helt skuldfria. Då har vi 17 miljarder till finansieringen av basinkomstsystemet.

Låt sjukförsäkringen vara kvar

I de allra flesta förslag till basinkomstsystem brukar en av förutsättningarna vara att basinkomsten ska ersätta sjukförsäkringen, i vart fall för långtidssjuka och funktionsnedsatta. Spontant är det en lockande tanke. Men tittar man lite närmare på hur sjukförsäkringssystemet fungerar idag, ser man att det är problematiskt att ersätta det med basinkomst.

Jag föreslår inga nedskärningar alls i sjukförsäkringssystemet. Basinkomsten får komplettera sjukförsäkringen för dem som idag har det sämst, men ingen som har sjukförsäkring förlorar några bidrag eller förmåner.

Basinkomsten går att finansiera ändå, så det är inte nödvändigt att göra några försämringar för sjuka eller funktionshindrade för att få det att gå ihop. Men det är ändå intressant att titta lite på det system vi har idag, även om jag tänker mig att det ska finnas kvar även när vi infört basinkomst.

Utgiftsområdet "Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning" är den största enskilda utgiftsposten i statens budget. Den uppgick till [100 miljarder år 2015](#), och har ökat till [110 miljarder i budgeten för 2016](#). Men i den summan ingår många olika system som är uppbyggda med olika motiv och riktar sig till olika grupper. Ska man få någon rätsida på det här området måste man dyka lite djupare i siffrorna än bara totalsumman i statsbudgeten.

För det första måste man skilja på kort- och långtidssjuka. Den som har ett jobb och blir tillfälligt sjuk får sjukpenning. De första två veckorna betalar arbetsgivaren. Därefter träder Försäkringskassan in och betalar [sjukpenning i upp](#)

[till 364 dagar.](#)

Sjukpenningen för korttidssjuka med jobb har inte mycket med basinkomst att göra, så den kan vi lämna därhän. Den är en inkomstbortfallsförsäkring för folk som i de flesta fall har ett jobb som de kan gå tillbaka till när de väl blivit friska. Den som vill föreslå förändringar av sjukpenningssystemet är naturligtvis fri att göra det, men det finns ingen anledning att koppla det till diskussionen om basinkomst. Det handlar ju som sagt om människor som redan har ett jobb och kan försörja sig själva.

Det är de långtidssjuka som är intressanta i diskussionen om basinkomst. Förr kallades det för sjukpension, men nu heter det istället sjukersättning eller aktivitetsersättning, beroende på hur gammal man är. [Försäkringskassan förklarar begreppen:](#)

- **Sjukersättning** är en ersättning för personer mellan 30 och 64 år och som troligen aldrig kommer att kunna arbeta heltid på grund av sjukdom, skada eller funktionsnedsättning.
- **Aktivitetsersättning** är en ersättning för personer som är mellan 19 och 29 år och troligen inte kommer att kunna arbeta heltid på minst ett år på grund av sjukdom, skada eller funktionsnedsättning.

Av [Försäkringskassans årsredovisning](#) framgår att

- **Sjukersättningen** kostade 42,7 miljarder i utbetalningar och 0,5 miljarder i administration (sid 106)
- **Aktivitetsersättningen** kostade 3,4 miljarder i utbetalningar och 0,4 miljarder i administration (sid 102)

Tillsammans blir det 47 miljarder om året för de här två ersättningarna, och de försörjde [293.000 personer omräknat till helårsekvivalenter](#).

47 miljarder om året för att försörja 293.000 människor ger en kostnad på 160.000 kronor per person och år. Det är mer än de 100.000 per person och år som basinkomst skulle kosta.

Det får det naturligtvis att vattnas i munnen på den som letar efter finansiering till en basinkomstreform. Siffrorna är i och för sig inte helt jämförbara, eftersom sjukersättningarna är beskattade och basinkomsten inte skulle vara det. Men ändå, mellan tummen och pekfingeret. Kunde man lägga vantarna på de här pengarna, vore det ett välkommet tillskott till att räkna hem en basinkomstreform. Men det är inte en realistisk tanke.

Sjuk- och aktivitetsersättningen är inkomstbaserad.

Om man har oturen att drabbas av en sjukdom eller olyckshändelse som gör att man aldrig mer kommer kunna jobba, beror ersättningen man får resten av livet på hur mycket man tjänade innan man blev sjuk.

Den lägsta ersättningen, för dem som hade låga inkomster eller inga alls innan de blev sjuka, kallas för "garantiersättning". [Garantiersättningen är på 8.860 kronor i månaden före skatt](#), eller cirka 6.800 efter skatt (inget [jobbskatteavdrag](#)).

För de långtidssjukskrivna som har den lägsta ersättningen blir basinkomsten en förbättring, från 6.800 i månaden till 8.333. Det är en välkommen effekt, och helt i linje med den grundläggande tanken bakom basinkomst, att alla ska vara garanterade samma miniminivå, *no matter what*.

Men för dem som hade en inkomst innan de blev långtidssjukskrivna, och därför har en högre sjuk- eller

aktivitetsersättning, skulle en basinkomst på 8.333 kronor innebära en försämring jämfört med dagens nivåer.

Den [högsta sjukersättningen ligger på 17.914 kronor före skatt](#), eller cirka 12.800 efter skatt per månad (återigen, inget [jobbskatteavdrag](#)). Det är betydligt högre än förslaget till basinkomst på 8.333 per månad.

Om man tänker sig att helt ta bort det nuvarande sjukförsäkringssystemet för långtidssjuka och ersätta det med en basinkomst lika för alla, skulle en stor grupp långtidssjuka och funktionshindrade få en drastisk sänkning av bidragen från staten.

En sådan sänkning skulle vara helt omöjlig att få igenom politiskt. Då ska man som politiker sitta i tv-soffan och först titta på ett reportage om en familj som får sin ekonomi helt krossad av förslaget, eftersom en funktionsnedsatt eller kroniskt sjuk familjemedlem får sin ersättning brutalt sänkt. Sedan ska man som politiker försöka försvara det.

Det går inte, man skulle bli helt mosad i debatten. Och det fattar alla politiker som någon gång varit i tv, så ingen kommer ta på sig det självmordsuppdraget.

Personligen tycker jag rent sakligt att det skulle vara en dålig idé att lägga ner sjukförsäkringssystemet och sänka ersättningen för en stor grupp långtidssjuka och förtidspensionerade. Men jag tänker inte bry mig om att ens argumentera i själva sakfrågan.

För även om någon skulle tycka tvärtom i sak, och verkligen vilja sänka ersättningen för alla långtidssjuka ner till basinkomstnivån, kan han eller hon fetglömma den saken ur ett praktiskt politiskt perspektiv. Det går inte att få igenom den största politiska förändringen sedan folkhemmet genom att börja med att rycka undan mattan

för människor som är sjuka eller funktionshindrade. Alla förslag som bygger på att ersätta det inkomstrelaterade sjukförsäkringssystemet med en enhetlig basinkomst är politiskt stendöda, vad man än råkar anse om idén som sådan.

Istället tänker jag mig att sjukförsäkringssystemet får finnas kvar och samexistera med basinkomsten. De som är långtidssjuka skulle i så fall få det belopp som är högst. De som idag har garantiersättningen och får ut mindre i månaden än vad basinkomsten skulle ge, får basinkomsten istället.

För långtidssjukskrivna med garantiersättning innebär basinkomst en direkt förbättring med 1.500 kronor mer i månaden. Det är en rejäl förstärkning jämfört med idag.

De långtidssjuka som i dagens system är berättigade till en högre ersättning än vad basinkomsten skulle ge, får fortsätta få ut den högre ersättningen enligt sjukförsäkringssystemet.

På så sätt skapas det inga förlorare när vi inför basinkomsten. Vi förbättrar för de sjuka och funktionshindrade som har det sämst, men vi försämrar inte för dem som har det bäst. Då har vi en konstruktion av basinkomstförslaget som kan bli verklighet politiskt.

Och basinkomst ökar tryggheten även för dem som idag har en högre sjukersättning än vad basinkomsten skulle ge.

För många långtidssjukskrivna är en stor källa till oro att de riskerar att bli utförsäkrade, och då inte ha något annat val än att vända sig till socialkontoret för den förnedrande och destruktiva processen att få försörjningsstöd. Den här otryggheten vill jag påstå är det i särklass största

problemet för dem som är långtidssjukskrivna idag. Det problemet mildras betydligt om vi inför basinkomst, samtidigt som vi behåller dagens sjukförsäkringssystem.

De som idag har en sjukersättning som ger mer än 8.333 kronor netto i månaden skulle behålla sin nuvarande sjukersättning, och inte få någon basinkomst. Men de skulle slippa oron över att vara hänvisade till socialkontoret om de av ena eller andra anledningen blir utförsäkrade. Det tror jag är en förbättring som väldigt många långtidssjukskrivna skulle välkomna.

Jag inser att många blir förvånade över att jag föreslår att sjukförsäkringssystemet ska vara kvar. I de flesta skisser till basinkomstsystem brukar det ses som mer eller mindre en självklarhet att basinkomsten ska ersätta sjukförsäkringen. Men jag har alltså valt en annan väg.

Basinkomsten går att räkna hem utan att montera ned sjukförsäkringen. Och eftersom det inte är ekonomiskt nödvändigt att göra några försämringar i sjukersättningen för att finansiera basinkomst, finns det inga skäl att ta den politiska striden — i synnerhet eftersom den aldrig går att vinna. Mitt förslag att vi låter bli att banka huvudet i just den betongväggen, och istället fokuserar på att hitta en modell för basinkomst som faktiskt kan bli verklighet rent politiskt.

Det är bra för alla, både för dem som har sjukersättning idag och dem som inte har det.

Basinkomst kan inte ersätta sjukförsäkringen — men a-kassan går att ändra

I de två föregående avsnitten har jag först argumenterat för att basinkomsten kan ersätta a-kassan, trots att a-kassan är inkomstrelaterad. Därefter har jag sagt att det är politiskt omöjligt att sänka sjukersättningen för långtidssjukskrivna, eftersom sjukersättningen är inkomstrelaterad.

Är inte det en smula ologiskt, frågar sig "Vän av ordning"?

Nej, för det finns en jättestor skillnad som gör det politiskt möjligt att reducera beloppen i a-kassan, även om det är politiskt omöjligt att reducera sjukkassan.

De allra flesta som är beroende av sjukersättning eller aktivitetsersättning idag, kommer med säkerhet vara det även om 5 eller 10 eller 20 år. Själva definitionen som Försäkringskassan använder är att det ska vara människor som "troligen aldrig kommer att kunna arbeta heltid någonsin mer i livet".

Men ingen av dem som har hög a-kassa idag kommer ha kvar den förmånen om 5 eller 10 eller 20 år, eftersom a-kassan är tidsbegränsad.

När man pratar om att sänka förmånerna i sjukförsäkringen finns det alltså tiotusentals eller hundratusentals personer som direkt kan se att sänkningen kommer slå direkt mot dem själva personligen, under resten av deras liv. Det kommer de (med rätta) se som ett konkret hot som de måste bekämpa. De kommer ha en lättbegriplig och känsloladdad historia att berätta, perfekt anpassad för mediaformatet som handlar om att lyfta fram offer. Ingen politiker skulle ha en chans att vinna den diskussionen.

Men så är det inte med a-kassan. För var och en av oss gäller att vare sig vi har jobb eller a-kassa idag eller inte, vet ingen av oss hur just vi själva kommer ha det om 5 eller 10 eller 20 år.

I filosofiska diskussioner om hur samhället borde se ut brukar man göra tankeexperimentet att man får designa ett framtida utopiskt samhälle hur man vill, men man får inte på förhand veta vilken samhällsklass eller livssituation man själv kommer att ingå i. Med den förutsättningen blir det lättare för alla att fokusera på hur man faktiskt uppnår så bra resultat för så många som möjligt, istället för att man (kanske omedvetet) startar en huggsexa där man försöker ge så mycket resurser som möjligt till den grupp där man själv ingår.

När det gäller a-kassan råkar vi ha nästan den perfekta filosofiska utgångspunkten alldeles automatiskt, mer eller mindre av en slump, tack vare dagens regler om utförsäkring ur a-kassan. De som idag har den högsta a-kassan får ut betydligt mer än den föreslagna basinkomsten. Men de får det bara allra högsta ersättningen i 100 dagar. Därefter börjar a-kassan trappas ner.

Själv tycker jag om att vara optimist när det gäller möjligheterna att göra politiska förändringar, och att göra dem snabbt. Men det är fullständigt uppenbart att vi inte kommer ha infört ett nationellt system för basinkomst om 100 dagar från nu.

Eftersom det även i bästa fall kommer ta många år innan en basinkomstreform kan vara genomförd i praktiken, kommer alla ha gott om tid att förbereda sig för det nya systemet.

Medel- och höginkomsttagare som vill ha ett inkomstskydd vid arbetslöshet, utöver vad basinkomsten ger, kommer ha

gott om tid att skaffa sig det skyddet genom privata försäkringar. De kan endera erbjudas av privata försäkringsbolag eller av facket. Den typen av försäkringar finns redan idag, och de lär säkert öka.

Däremot finns det ju inte särskilt mycket som de med svåra kroniska sjukdomar eller funktionsnedsättningar skulle kunna göra för att förbättra sin situation om de fick sin sjukersättning sänkt, inte ens om de får 5 eller 10 eller 20 års förvarning om den framtida försämringen. Eftersom de här personerna redan är sjuka, kan de inte få någon försäkring på den privata marknaden. Och att säga till dem att se till att bli friska eller skylla sig själva fungerar ju inte, vare sig på ett mänskligt plan eller på något annat sätt.

Därför ser jag det som helt orealistiskt ur ett politiskt perspektiv att ersätta bidragen till sjuka och funktionsnedsatta med basinkomst, ens på medellång sikt. Men däremot är det politiskt möjligt att göra även stora förändringar i stödet till arbetslösa, så länge det görs med någorlunda lång förvarning.

Många basinkomstförespråkare känner sig säkert tveksamma till att behålla sjukförsäkringssystemet när vi ersätter a-kassan och det kommunala försörjningsstödet med basinkomst. Vad är det då för vits, om vi ändå ska behålla en massa bidragsbyråkrati? skulle de fråga.

Men det skulle vara en stor vits att få ett robustare, begripligare och rättvisare system för att ta hand om de arbetslösa, även om vi låter sjukförsäkringen vara kvar som den är idag. Då får vi ett system som det går att argumentera för politiskt, utan att behöva ta en hopplös politisk diskussion om att försämra för de långtidssjuka.

Ekonomiskt går det att räkna hem ett basinkomstsystem utan att röra sjukförsäkringen. Besparingarna på att lägga ner Arbetsförmedlingen blir betydande (64 miljarder).

Tillsammans med några andra finansieringskällor går det att få fram pengar för att införa ett basinkomstsystem som ersätter a-kassan och den kommunala försörjningsstödet.

En sådan reform blir inte lika stor och omfattande som de allra mest visionära och heltäckande förslagen till basinkomstsystem. Men i gengäld kan det bli politisk verklighet inom en någorlunda rimlig tidsgräns.

Låt föräldrapenningen också vara kvar

Föräldrapenningen tänker jag mig också ska vara kvar oförändrad när vi inför basinkomst. Skälet är detsamma som varför jag vill behålla sjukförsäkringen:

Det skulle i praktiken vara politiskt omöjligt att få igenom en försämring av föräldraförsäkringen, och det är inte nödvändigt för att räkna hem en basinkomstreform. Då finns det ingen anledning att ge sig in i den politiska striden.

Föräldrapenning betalas ut i 480 dagar för ett barn. I 390 dagar baseras ersättningen på den inkomst du har (dagar på sjukpenningnivå). De övriga 90 dagarna är ersättningen 180 kronor per dag (dagar på lägstanivå). Det här framgår av [Försäkringskassans websajt](#).

Om man är två föräldrar finns det regler för hur man får dela upp föräldrapenningsdagarna mellan sig, men de reglerna behöver vi inte gå in på här. Jag tänker mig att de ska vara kvar oförändrade.

Med basinkomst blir det en förbättring av villkoren i föräldraförsäkringen. De 90 dagarna på lägstanivån 180 kronor om dagen ger en ersättning som är lägre än nivån för basinkomst. När vi inför basinkomst kommer den att ersätta dagarna på lägstanivå, och ge mer pengar i plånboken. Det här gäller alla familjer, vare sig de har inkomster eller inte.

För föräldrar med jobb är föräldrapenningen de första 390 dagarna högre än basinkomsten. Då får de behålla föräldrapenningen och får ingen basinkomst, precis som idag.

Men för föräldrar som är arbetslösa eller har väldigt låga inkomster, kommer dagens föräldrapenning inte upp i basinkomsten. De föräldrarna skulle få basinkomst istället, och mer pengar i plånboken.

Att låta föräldraförsäkringen finnas kvar är ett designval av systemet som många basinkomstförespråkare kanske tycker är oväntat, precis som att jag vill behålla sjukförsäkringen.

Man kan ha filosofiska invändningar mot att föräldraförsäkringen är inkomstbaserad, och därför ger mer pengar till höginkomsttagare som får barn. Varför ska inte principen om lika lön för lika arbete gälla? Det är ju inte mer jobb att ta hand om ett höginkomsttagarbarn än ett barn till en arbetslös. Varför ska då höginkomsttagaren få mer betalt?

Men de här invändningarna är just filosofiska, och har ingenting med den praktiska politiska debatten att göra. Om det hade funnits en politisk majoritet för ett system med samma ersättning till alla föräldrar, då hade vi redan haft ett sådant system. Men någon sådan majoritet finns inte, vare sig i riksdagen eller ute bland väljarna.

Föräldraförsäkringen ser ut som den gör för att det är så en mycket stor majoritet vill att den ska se ut så. Föräldraförsäkringen är en av de allra mest genomdiskuterade politiska frågorna vi har, och debatten om olika detaljusteringar är mer eller mindre ständigt aktuell.

Att få igenom en total omläggning av föräldraförsäkringen efter helt nya principer (alltså utan inkomstförsäkring) skulle inte vara möjligt ens om man ville det. Och jag är inte alls övertygad om att man skulle vilja det, ens om det gick.

Att basinkomsten förstärker föräldraförsäkringen för de familjer som är mest ekonomiskt utsatta är bra. Det händer mer eller mindre automatiskt när vi inför basinkomsten, och ligger helt i linje med själva grundtanken för basinkomst, att alla ska ha sin försörjning garanterad utan behovsprövning och byråkrati.

Och eftersom vi inte behöver ge oss in i det politiska självmordsuppdraget att försöka försämra för barnfamiljer i medelklassen, har vi ingen anledning att göra det.

Faktum är att jag inte vill lägga ner några fler av dagens trygghetssystem alls. För finansieringen av basinkomsten räcker det med att lägga ner de tre system som jag har pekat på i tidigare avsnitt: försörjningsstödet 11 miljarder, Arbetsförmedlingen 64 miljarder, och studiemedlen 17 miljarder. Det blir 92 miljarder tillsammans.

Resten av finansieringen tänker jag mig ska komma från att vi tar bort momssubventionerna som vissa branscher får idag.

Finansiering del 4: Slopa momsrabatterna (50 miljarder)

De återstående miljarderna som behövs för att finansiera basinkomsten kan vi hämta hem genom att ta bort momsrabatterna, det vill säga att livsmedel och restaurangbesök bara är belagda med 12% moms, och viss kultur, persontransporter och skidliftar bara betalar 6% i moms.

Om de här verksamheterna istället skulle börja betala samma moms som alla andra gör, alltså 25%, skulle staten dra in mer pengar. Svaret på hur mycket står att finna i publikationen [Redovisning av skatteutgifter 2015](#), som finns på riksdagens hemsida:

Momsrabatterna kostar 50 miljarder per år i statsbudgeten.

Uppdelat på de olika områdena ser siffrorna ut så här för år 2015:

Kod	Moms nedsatt till 6%	Kostnad mdr
H7	Personbefordran	6,57
H8	Tidningar och tidskrifter	1,72
H9	Böcker och broschyrer	0,93
H10	Entréavgiftsbelagda kulturella föreställningar	1,82
H11	Kommersiell idrott	1,76
H12	Transport i skidliftar	0,23
H13	Upphovsrätter	0,36
H14	Entré till djurparker	0,08
	Uteblivna intäkter på 6%-moms	13,47

Kod	Moms nedsatt till 12%	Kostnad mdr
H15	Livsmedel	26,42
H16	Restaurang- och cateringtjänster	9,18
H17	Rumsuthyrning	1,63
H18	Försäljning av konstverk >300.000/år	0,02
	Uteblivna intäkter på 12%-moms	37,25
	Summa uteblivna intäkter på 6% och 12%-moms	50,72

Eftersom 40 miljarder är allt vi behöver för att kunna räkna hem förslaget om garanterad basinkomst för alla, skulle det alltså räcka för finansieringen (med marginal) om vi tar bort de här momsrabatterna. ***Kalkylen är hemma.***

Att höja momsen, snarare än att finansiera basinkomsten med höjd inkomstskatt, är ett sätt att göra reformen hållbar.

Idag är löneskatterna den allra viktigaste skattekällan för det offentliga. Men ingen vet om det är hållbart på längre sikt. Om det blir som många tror och befärrar, att datorerna kommer göra att väldigt många jobb försvinner de närmaste decennierna, då kommer löneskatterna ge mindre och mindre intäkter till staten och kommunerna.

Det finns många olika förslag på andra skattebaser som staten kan använda istället för löneskatter. En del av förslagen till nya skattebaser är jordnära, medan andra är

mer långsiktiga eller utopiska. Blir arbetslösheten tillräckligt hög kommer vi kanske behöva använda de flesta av dem, för att kompensera bortfallet i löneskatter. Det får tiden utvisa.

Men momsens är i alla fall en skatteälla som är oberoende av hur många som har jobb, och som kommer fortsätta finnas kvar. Därför ligger det väl i linje med de allmänna tankarna bakom basinkomsten att inte satsa på höjd inkomstskatt som finansieringskälla, utan att istället gå i riktning mot andra mer hållbara skattebaser.

Det kommer säkert vara politiskt kontroversiellt att slopa momsrabatterna. Var och en av dem representerar ju miljardbelopp som går till något särintresse som bevisligen har mycket skickliga lobbyister (annars skulle de ju inte ha lyckats utverka någon rabatt till att börja med). Men att ett visst särintresse har skickliga lobbyister tycker i vart fall inte jag är tillräckligt argument för att de ska fortsätta åtnjuta skatteprivilegier, så det är jag beredd att bortse ifrån.

I ett par fall blir det dessutom lättare att argumentera för ett avskaffande av momsrabatterna just i samband med att man inför basinkomst.

Den sänkta momsens på livsmedel står för hälften av kostnaden, med 26 miljarder. Det argument som användes när livsmedelsindustrin fick igenom den här subventionen var att det skulle gynna fattiga barnfamiljer. Men när man har undersökt saken visar det sig att den sänkta momsens på mat har mycket liten fördelningspolitisk effekt i verkligheten. Det stämmer till viss del att fattiga familjer lägger en större andel av sina inkomster på mat än höginkomsttagarhushåll. Men skillnaden är inte alls så stor som man skulle tro, eller som skulle behövas för att den sänkta matmomsens skulle vara ett effektivt fördelningspolitiskt instrument.

Enkelt uttryckt får höginkomsttagare rabatt på oxfilé och hummer, medan låginkomsttagare får rabatt på pasta och nudlar.

När vi inför basinkomst får vi ett mycket träffsäkrare och effektivare sätt att hjälpa just de familjer som är ekonomiskt utsatta. Istället för att ge 26 miljarder till livsmedelsindustrin och hoppas på att det ska leda till lägre matpriser, kan vi rikta stödet direkt dit det behövs.

Om det visar sig att vi behöver höja basinkomsten några hundralappar från nivån 8.333 kronor för att kompensera de ekonomiskt sämst ställda hushållen för höjd matmoms, då kan vi enkelt göra det. Vi kan också höja barnbidraget med några hundralappar för att kompensera barnfamiljer i alla inkomstlägen.

Kostnaden blir i så fall några enstaka miljarder per år, att jämföra med de 26 miljarder som den generella momsrabatten på livsmedel kostar. Jag har inte räknat på det här i detalj, men det ryms inom felräkningsmarginalen för basinkomstsystemet. I den övergripande kalkylen just nu ligger ju kostnaden på 132 miljarder och finansieringen på 142 miljarder, så vi har 10 miljarder disponibla för att göra olika finjusteringar innan basinkomstsystemet blir verklighet.

Genom att styra pengarna till basinkomstsystemet och barnbidraget kan vi uppnå de fördelningspolitiska målen som var det officiella argumentet bakom den sänkta matmomsen med mycket högre precision och till en mycket lägre kostnad.

Den sänkta restaurangmomsen är den näst största kostnaden för staten, med 9 miljarder kronor. Den har kanske ingen direkt koppling till basinkomst, men den är å andra sidan är den svår att motivera redan idag.

Fördelningspolitiskt är det en subvention till de rikaste hushållen, som har pengar att lägga på att äta ute. Den som lever nära existensminimum har inte råd att gå på krogen, och tjänar ingenting på att höginkomsttagare kan äta billigare när de går ut.

Lägre moms på persontransporter är den tredje största utgiftsposten för staten, med 6,5 miljarder. Här vet jag uppriktigt sagt inte ens vad det var för argument som branschen använde för att få igenom rabatten. I en tid när vi ofta pratar om att minska transporter rent allmänt i samhället, kan det i vart fall inte ha varit miljökäl som ligger bakom subventionen av just persontransporter.

Subventionen av skidliftar kostar i och för sig inte särskilt mycket i budgeten (ett par hundra miljoner), men det är kanske den allra mest bisarra momsrabatten. Den tillkom när det råkade vara några snöfattiga vintrar på 70-talet, innan det fanns snökanoner överallt. Sedan har den sänkta skidliftsmomsen levt kvar. Fördelningspolitiskt är det en ren subvention till höginkomsttagarna. Den gruppen är ju kraftigt överrepresenterad när det gäller att åka på fjällsemestrar.

Momsrabatten på kultur kommer inte gå att ta bort utan att det leder till ett ramaskri från förlag och andra mellanhänder inom kulturindustrin. Det är ju i första hand de som tjänar på den här rabatten idag. Förlagen kommer alldeles säkert klä sig i säck och aska, och prata vitt och brett om "ett dråpslag mot kulturen". Förlag och andra mellanhänder i kulturindustrin har ju en tradition av att framställa sig själva som artisternas och kulturutövarnas främsta representanter, och de brukar normalt komma undan med det i debatten.

Men basinkomst är den mest fantastiska reform som någonsin har föreslagits för artister och kulturutövare i gemen. Basinkomsten innebär att alla som så önskar får en möjlighet att ägna sig åt sin konst, även om den inte är

ekonomiskt lönsam, i vart fall inte i början.

Basinkomst är författar- eller konstnärslön till alla som vill ha det.

Förlagen och mellanhänderna i kulturindustrin kommer alldeles säkert skrika om "kulturens död" i alla fall. Naturligtvis kommer de kämpa med näbbar och klor för att försöka behålla den skattesubvention som de har lyckats tillskansa sig genom att utmåla sig som kulturskaparnas företrädare. Men de kommer ha lite svårare än vanligt att få ut den verklighetsbilden oemotsagd.

Basinkomst är ett fantastiskt lyft för de flesta kulturutövare, som i dagens läge ofta har en både knapp och osäker försörjning. Och i och med att alla kulturutövare som vill kan få basinkomsten, utan att behöva bli bedömda av någon nämnd som avgör vad som är konst och inte, får vi en fantastisk breddning och demokratisering av kulturlivet.

Dels är det bra att vi minskar den ekonomiska osäkerheten för dem som är kulturarbetare idag. Men vi kan också räkna med ett ännu rikare och vitalare kulturliv när fler får chansen att bidra på sina egna villkor. Både kulturen och kulturarbetarna kommer gynnas stort av att vi slopar alla momsrabatterna och inför basinkomst.

Sammanfattning: Ett konkret, genomräknat förslag till basinkomst

I den här skriften har jag presenterat ett förslag till basinkomst som är baserat på två rimlighetskalkyler: en

ekonomisk, och en politisk. Syftet är att skissa på ett system som faktiskt skulle kunna bli verklighet, och helst så snart som möjligt.

Här följer en snabbgenomgång:

Inledning

Är det möjligt att skapa och finansiera ett basinkomstsystem som garanterar alla försörjning?

Ja, naturligtvis är det det. Vi har ju redan trygghetssystem som har precis den målsättningen, och som vi redan betalar för. Dagens olika trygghetssystem är ett virrvarr av byråkrati och krångel, vilket leder till att de som behöver hjälp utsätts för godtycke och otrygghet, och riskerar att falla mellan stolar.

Om vi har råd med det — och det har vi ju, bevisligen — då kan det inte vara omöjligt att designa om systemet för att minska krånglet och otryggheten. Vi avsätter ju redan de realekonomiska resurser som behövs, även om vi gör det på ett onödigt byråkratiskt sätt som har en hel del negativa bieffekter.

Problemet

Arbetslösheten är en realitet, och den tekniska utvecklingen gör att den mycket väl kan komma att öka. Det räcker inte med att hoppas att politikerna ska kunna skapa hundratusentals nya jobb, för det kan de inte. Därför har vi en skyldighet att se till trygghetssystemen för arbetslösa blir trygga, värdiga och människovänliga. Det är de inte idag.

Försörjningsstödet (socialbidraget) är direkt destruktivt mot bidragstagarna, och tvingar dem ännu längre ut i utanförskap. A-kassan är en labyrint av snåriga regler och

byråkrati, kombinerat med tvång att delta i olika åtgärder vare sig de är meningsfulla eller inte. Och det är lätt att halka ur a-kassan och stå med socialkontoret som enda utväg. Basinkomst tar bort godtycket och osäkerheten i dagens system för dem utan jobb, och gör att ingen riskerar att hamna mellan stolar.

Modellen

Förslaget kan sammanfattas:

- 8.333:- per månad
- till alla i åldern 19-64 år
- som bor i Sverige
- och inte har andra inkomster.

Bakom var och en de här avgränsningarna finns det skäl, som jag går igenom i de olika avsnitten. Men den gemensamma nämnaren är att hitta ett realistiskt genomförbart system, som passar in bland de system vi redan har, och inte innebär större förändringar än nödvändigt.

Kostnaden

Statistiska Centralbyrån har statistik över hur inkomsterna bland den vuxna befolkningen är fördelade. Den statistiken kan man använda för att göra överslagsberäkningar på vad olika basinkomstsystem skulle kosta. Man kan både räkna på olika nivåer och olika takt på avtrappningen av basinkomsten.

Den modell som jag föreslår är att basinkomsten ska trappas ner med 33% när man börjar tjäna egna pengar, samtidigt som man betalar kommunalskatt från första hundralappen.

För en basinkomsttagare som lyckas dra in 3.000 kronor i egna inkomster blir det en tusenlapp i kommunalskatt, en tusenlapp i minskat bidrag, och en tusenlapp kvar i plånboken.

Det är en väldigt förbättring jämfört med dagens försörjningsstöd, där bidraget sänks med 100% av vad man tjänar själv, så man får ingenting alls mer i plånboken. Det är bidragsfällan, eftersom det gör det meningslöst att ens försöka tjäna egna pengar. Så ska vi inte ha det med basinkomsten.

Det visar sig att det här systemet, med 8.333 kronor per månad som nivå, och en nedtrappning av basinkomsten med 33% samtidigt som man betalar vanlig kommunalskatt, skulle kosta 132 miljarder om året. Det går att finansiera.

Finansieringen

Finansieringen av basinkomsten består av två delar. För det första lägger vi ner tre system som ersätts av basinkomsten. Det är försörjningsstödet (11 miljarder), Arbetsförmedlingen (64 miljarder) och studiemedelssystemet (17 miljarder). Det blir 92 miljarder tillsammans.

Dessutom föreslår jag att vi återinför enhetlig moms, och tar bort momsrabatterna som går till företag i livsmedelsbranschen, restaurangnäringen och vissa delar av kulturindustrin. Det ger 50 miljarder till statskassan.

Därmed har vi $92 + 50 = 142$ miljarder i finansiering. Det räcker med marginal till kostnaden 132 miljarder för basinkomsten.

Både sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen får vara kvar som idag. Jag föreslår inga nedskärningar alls på de

två områdena.

Att ersätta sjukförsäkringen med basinkomst skulle vara politiskt omöjligt och ganska tveksamt i sak. Därför föreslår jag inga nedskärningar i sjukförsäkringssystemet. Men basinkomsten kompletterar sjukförsäkringen på ett utmärkt sätt. Det innebär ökad trygghet för alla långtidssjuka och funktionshindrade, och mer pengar i plånboken till dem som har det allra sämst.

Den inkomstbaserade föräldraförsäkringen får också vara kvar.

Avslutning

På ett sätt är basinkomst inte alls någon dramatisk reform. Om man vill, kan man se det som ett sätt att bara avbyråkratisera och strömlinjeforma de trygghetssystem vi redan har idag. En renovering och modernisering av folkhemmet, om man vill uttrycka det så.

Men grundtanken bakom basinkomst har ändå stor politisk potential på ett positivt sätt. När människor slipper känna sig otrygga och får större möjligheter att själva bestämma över sina egna liv, då leder det till många positiva samhällseffekter i stort och smått. Hur stora de här positiva "dynamiska effekterna" kommer bli är det nästan omöjligt att räkna på i förväg. Att de kommer uppträda, det kan vi vara ganska säkra på. Men hur stora de blir och hur snabbt de blir verklighet, det kan vi bara få veta genom att pröva.

Det här förslaget till basinkomstsystem uttryckligen designat för att vara både ekonomiskt och politiskt realistiskt att genomföra. Jag hoppas vi kan börja göra det så snart som möjligt.

So *what* om basinkomst leder till att folk säger upp sig och bara slappar

- Men tänk om alla säger upp sig från sina jobb och bara slappar! är en av de allra vanligaste spontana invändningarna mot basinkomst.

- Det kommer de aldrig att göra, i vart fall inte samtidigt, är det självklara svaret.

8.333 i månaden är ungefär existensminimum. Det går att klara sig på så lite, men det är verkligen ingen dans på rosor, och inte särskilt kul i längden. Det mesta som sätter guldkant på tillvaron är inte att tänka på, för då räcker inte pengarna. Har man barn får de vänja sig vid att inte ens fråga om de kan få en glass en varm sommardag, eftersom de vet att familjen inte har råd.

Den vanligaste invändningen mot tanken på garanterad basinkomst är att alla, eller i vart fall väldigt många, skulle säga upp sig från sina jobb och välja att leva gratis på statens bekostnad istället. Det är väldigt osannolikt.

Rent ekonomiskt är det en mycket stor skillnad på att ha ett lågavlönat jobb istället för att gå på socialbidrag och leva på existensminimum. Tjänar man en genomsnittlig lön blir skillnaden ännu större. Den som är van vid 24.000 eller 30.000 i månaden (före skatt) får lov att ställa om sitt liv radikalt för att klara sig på 8.333 i plånboken. Det har de flesta människor ingen lust att göra.

Men antag att ett par hundra tusen människor som har jobb idag faktiskt skulle välja att säga upp sig och leva på basinkomsten istället. Det skulle ju vara fantastiskt bra!

Då kan ett par hundra tusen arbetslösa som verkligen vill ha jobb få det.

Skulle det här hända, vore det perfekt för alla parter. De som längtade efter ett jobb får det. Företagen får medarbetare som verkligen vill jobba. Och de som av ena eller andra anledningen hellre ville vara hemma får vara det, utan att behöva känna någon skam eller ekonomisk osäkerhet.

Samhällsekonomiskt skulle det vara ett stort lyft, i synnerhet om man tar hänsyn till de ytterligare effekter som faller utanför BNP-måttet.

Jag är övertygad om att det finns ett antal pappor som idag sitter och vänder blanketter på kontor, som egentligen mycket hellre skulle vara hemma och sparka fotboll med ungarna i kvarteret, och göra betydligt mer samhällsnytta då.

Exakt hur benägna människor skulle bli att lämna sina fasta jobb för att leva på basinkomst beror förstås på hur högt man sätter beloppet. Vore det 20.000 eller 30.000 i månaden kanske många faktiskt skulle hoppa av sina gamla jobb. Men de nivåerna är det inte frågan om.

Basinkomsten ska ligga på en nivå så att man klarar mat och hyra, men inte så särskilt mycket mer.

Om de som *inte* vill jobba av ena eller andra skälet — familjesituation, fritidsintresse, studier, begynnande utbrändhet eller bara fullständig lättja — får göra vad de vill, samtidigt som ett antal människor som *vill* ha jobb av ena eller andra skälet — för att tjäna pengar, för att kunna göra karriär eller bara för att ha något att göra — får vad de vill, då är det en *win-win* för alla parter.

De dynamiska effekterna, alltså vad som händer när vi infört basinkomst och folk börjar anpassa sina liv och förändra sina beteenden efter det nya, är det stora osäkra frågetecknet i den här reformen. Den osäkerheten går de

inte att göra så mycket åt, för det är nästan omöjligt att med säkerhet säga på förhand hur människor kommer att agera, och vad samhällseffekterna av det kommer bli. Det är för komplicerade samband för att man ska kunna hitta svaret i ett kalkylark.

Men även om man inte kan veta säkert, finns det många goda skäl att tro att de dynamiska effekterna av basinkomst kommer vara övervägande positiva. Lägre sjukvårdskostnader när vi minskar stressen på utsatta grupper, rikare kulturliv när kulturarbetarna får större ekonomisk trygghet, färre utslagna när människor på marginalen inte blir krossade av bidragsbyråkratin. Kanske till med fler som vågar starta företag och skapa riktiga jobb, när även småföretagare får ett robust skyddsnät som de kan lita på.

Listan över tänkbara positiva dynamiska effekter av ett basinkomstsystem kan göras nästan hur lång som helst. Men nästan ingen av de effekterna går att bevisa säkert i förväg.

Det enda sättet att få veta svaret är att prova.

Det tycker jag vi ska göra.

Basinkomst – Ett konkret och genomräknat förslag

version 1.1 – 2016-03-21

Först publicerad som bloggserie:

<https://christianengstrom.wordpress.com/2016/02/14/blogg-serie-om-basinkomst-index/>

Får kopieras, spridas och användas fritt.

Sharing is Caring!

[Creative Commons CC0](#) 2016 Christian Engström

Christian Engström är före detta EU-parlamentariker för Piratpartiet

Mail: christian.engstrom.pirat@gmail.com

Blogg: <http://christianengstrom.wordpress.com/>